

Nemunas

Nr. 25
(343-784)

2011 m.
liepos 8-13 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Edmundo KATINO nuotrauka

Kauno Laiptai

3-7 p.

Aleksas DABULSKIS

Mègstu
Gimberio džiaza

Proza

Panteleimonas ROMANOVAS

Aušra KAZILIŪNAITĖ

Poezija

Rasa GELEŽINYTĖ
Jolanta SEREIKAITĖ

Etažerė

Valdemaras KUKULAS

Apie vieną Pauliaus Širvio eilëraštį (2)

Sekmadienį prie Kauno pilies rinkosi gausus žiūrovų bûrys stebeti Justino Marcinkevičiaus drama „Mažvydas“. Nacionalinio istorinio spektaklio premjera kiekvienais metais tampa vienu populiariausiu Pažaislio muzikos festivalio renginiu, pasitinkančiu Valstybės dieną. Ši kartą kamerinėje pjesėje mažiau išpûdingų efektų, tačiau daugiau erdvės gyvajai istorijai.

Andrius JAKUČIŪNAS

Vasaros
pramogos

10 p.

9 770 134 314007

Diena, kai architektai neprojektuoja

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Liepos 1-ąją architektai nesirenka į savo darbo vietas ir nieko neprojektuoja, nors būtent ši diena yra skirta jiem. Tarptautinė architektų diena jie švenčia ir dalijasi apdovanojimais už geriausius metų darbus. Šiemet bendruomenė rinkosi dar ne vienai baigtoje „Žalgirio“ arenaje Nemuno saloje, nes objektas įdomus ir šiuo metu ypač aktualus, o Kauno architektų sąjunga likusi be eksponcinėlių patalpų.

Pastaruoju metu girdisi daugybė debatų architektūrinėmis temomis, ypač po kontroversiškai vertinto Kauno pilies rekonstravimo bei architekto Virginijaus Juozaičio audringai sutikto projekto Laisvės alėjoje. Architektai trina rankas, nes tokį aršių diskusijų seniai negirdėjo, kita vertus, šiek tiek nerimauna dėl bendrų tendencijų. Galbūt todėl šios dienos ižanga buvo skirta ne pasimainimams, o pastarųjų metų aktualijas aptariančiai konferencijai „Moderni architektūra ir kultūros veldas“ (vedėjai Gintaras Prikockis ir Algimantas Kančas). Jolita Kanciunė pristatė pirmą pranešimą „Kritiškas žvilgsnis į tarpukarių architektūrą ir jos kritika“, kuris turėjo visus nurodantį ir išsakyti šiek tiek guodžiančią, nors ir ypatingo džiugės neteikiančią žinią – visada taip buvo... Ir tarpukariu, kurį dabar mes laikome tikru Kauno aukso amžiumi, klestėjó korupcija, dailės galerijos buvo retai lankomos, nes labiau suprantamas ir priimtinias atrodė teatras, vargšus menininkus mesdavo iš namų prestižinėse vietose, jei jų kartais užsinorėdavo koks svarbus ministras. Sunkiai vykdavo tarptautiniai architektūros konkursai, nes svetimšliai dažniausiai laimėdavo, o mūsiškiams tekėdavo protestuoti, neretai pasitaikydavo ir architektų konflikty – vienais pastatai pradėdavo, o kitas turėdavo testi projektavimo darbus. Ir tuomet užsakovai nepaisė profesionalų nuomonės. Mes dabar didžiuojamės tarpukario architektūrą, o tada jūs sulaikdavo net ir labai griežtos kritikos. Pavyzdžiui, Karo muziejus neigiamai vertintas dėl pompašiško paradinio įėjimo, langais išvar-

pyto pirmo bei *belangio*, sunkaus antro aukšto. Tuo metu architektūroje ypač aktyviai siekta lietuviškumo ženkli, tačiau nežinota, kur tai atrauti, nėra iki visiškos eklektikos. Griežtai pasisakyta apie liaudišką ornamentiką mūrių pastatų fasaduose. Galų gale toks beatodairiškas paveldo naikinimas, koks buvo tarpukario Kauno Rotušės aikštėje (sunaikinsčias XVI–XVII a. palikimas), dabar sunkiai išsivaizduojamas. Todėl išvarda paprasta – reikia kritiškai vertinti praeitį ir tolerantiškai priimti dabartį. Kaip ateityje atrodis šiandienos pastatai, niekas kol kas net neįtaria.

„Seno ir naujo problema paveldotvarkos moksle, teisėje ir praktikoje“ – profesoriaus Jurgio Bučo pranešimas apie tai, kaip ir ką saugeti. Jo manymu, pagrindiniai principai, deja, Lietuvoje iki šiol nėra išsamuminti. Mes siekiame tik saugeti, tačiau nesuprantame, kad paveldą reikia pritaikyti šiandienos poreikiams ir naudoti. Paveldotvarkos praktika labai atsilieka nuo paveldosaugos teorijos, todėl turime perteklinį pūvantį paveldą, kurio neįpajęgiame tinkamai priziūrėti, neveiklumas jis visiškai sunaikina. Vieinos memorandume aiškiai pasakyta: naujas turi paryškinti tai, kas sena, o sena neturi trukdyti ateiti naujoms formoms. Todėl ir mes turime kurti nauja, saugodami sena. Kiek galima vengti imitacinių projektų, kurių vis dar taip troksta mūsų visuomenę. Keista, kad sunikiai suvokiamame tiese, jog paveldas taip pat kinta, nėra statūkas. Miesto centre turi vykti statybos, turi būti plėtojamas verslas, o ne grūdamas į priemiestius, nes senamiestis nėra muziejus – tai gyvas organizmas. Deja, Lietuvoje vis dar vyrauja tendencijos iš pastangos „saugeti, kaip buvo“, „kad nauja nesiskirčia nuo sena“. Paprasciausiai turime klausyti laiko ir gyventi šiandieną, o ne vakar diena.

Giedrė Filipavičienė iš Vilniaus objektyviu žvilgsniu mėgino įvertinti didžiausius Kauno naujamiesčio turtus pranešime „Kauno naujamiesčis. Vertėbės, savitumas, kaita“. Ir pradėjo nuo labai jaukų sentimentų – močiutės, kurių vaikystėje lankyda-vo, ir biskvitinių pyragaičių, kuriais

buvę vaisinama „Tulpės“ kavinėje. 1991 m. ji sau atrado Kauno tarpukario architektūrą ir ja pribloškė vieną tolimą svečią, kuris stebėjosi tokia didele puikios architektūros koncentracija gana mažame mieste. Dabar, kai pažintis su Kauno architektūra prasiplėtė praktiškai dirbant, ji vertingiausiu miesto naujamiesčio paveldu laiko savitą šachmatinį gatvių tinklą ir Laisvės alėją. Kauno centre susitelkė labai daug svarbių kultūros objektų, kuriuos ir toliau reikia tau-soti. Tačiau G. Filipavičienė išsitikinusi, jog centro išsaugoti nieko nekeičiant nepavyks. Bandydami išvengti klaidų jų pridarysime dar daugiau. Ši nuomonė kardinaliai prieštarauja pries keletą metų garsiai skambėjusia frazei, kurią mes teisinoame savo neveiklumą ar lėšų stygių, nes jos nuplaukiančios į Vilnių: nieko nedarame, todėl ir klaidų išvengiame. Lai-kas parodė, kad klydome. Gyvenimas eina, ir mes privalome gyventi.

Architektas Gintaras Balčytis pranešime „Statybos istorinėje aplinkoje. Architektūra ir imitacijos“ paliebt šiuo metu pačia aktualiausią temą, nuolat givdenamą žiniasklaidoje. Debatai joje ir paskatinuo posdomėti problema. Pranešimą lydėjo gausi vizuali informacija, irodžiusi, kad mes niekuo nesiskiriamė nuo kitų šalių, darome tas pačias kladas, turime ir sėkmings bandymų. Kodėl kyla tiek diskusijų dėl statybų istorinėje aplinkoje? Tiesa ta, kad labai daug žmonių Lietuvoje užaugo muliažų apsuptyje. Trakų pilis mums graži. Mes vis dar romantizuojame praeitį, todėl laukiame imitacijų ir neigiamai vertiname viską, kas nauja. Tačiau net ir šioje srityje nesame vieniši: Kijeve pastatytas didžiulis, išdailintas, išvairius stiliumis kopijuojantis kvartalas, visai kitokio stiliaus, tačiau taip pat praeitį imituojantis stovi ir viename Svedijos miestu. G. Balčytis mėgino nuspėti pagrindinius motyvus, lemiantiems tokio pobūdžio statinių atsradimą: romantizavimas, verslas ir komercija arba antiglobalizmas, noras gyventi ramioje, romantiškoje aplinkoje, o ne šiuolaikiniame mieste.

Nukelta į 8 p.

Architektų šventė su besibaigiančiu statybų prieskoniu. Autorės nuotraukos

Santakos garbės ženklai Kauno menininkams

Liepos 5 d., artėjant svarbiai valstybės šventei, Kauno miesto rotušėje įteikiti Santakos garbės ženklai miestui nusipelnusiems asmenims. Tarp jų ši kartą nemažai meno ir kultūros žmonių. Garbingi apdovanojimai įtekti:

kompozitoriu bei pedagogui Giedriui KUPREVIČIUI – 1-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

fotomenininkui Aleksandriui MACIAUSKUI – 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

festivilio „Operetė Kauno pilyje“ mecenatui Augustinui RAKAUSKUI – 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

Sankt Peterburgo muzikos namų meno vadovui Sergejui ROLDUGINI (Sergey ROLDUGIN) – 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

dailininkui, akvarelininkui Osvaldui JABLONSKIUI – 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

skulptoriui bei pedagogui Stasiiu ŽIRGULIU – 2-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

dailininkui, grafikui, knygų iliustratorui Vladimiriui BERESNIOVUI – 3-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

Kauno valstybinio muzikinio teatro solistui Tomui LADIGAI – 3-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas;

poetui, prozininkui, dramaturgui Gintarui PATACKUI – 3-ojo laipsnio Santakos garbės ženklas.

Funikulierius

Valstybės diena kosmopolitiniu viziju apsuptyje

Kasmet minint Valstybės dieną apima dvejopi jausmai. Suvokiu, kad per šią šventę derėtu didžiuotis savo valstybe, jos pasiekimais ir teigiamais poslinkiais. Kad ir kokie kuklūs jie būtų, kad ir kokios apimtų nelinks mos mintys, reiktu kelti ir priminti pozityvius dalykus, pasigirti kad ir kukliai laimėjimais. Nors tokia dieną pasidžiaugti ar bent oriai patylėti.

O jei nematomė džiugės ir optimizmo prielaidų, jei apsėdės nenu-maldomas skepsis ir kritiškumo vajus, jei atrodo, kad būtent tokiomis progomis būtina dar kartą priminti apie blogėjančią padėtį? Ypač kai skamba valdžiažmogių panegirikos ir saviliaupsės – populistišiai ditirambai savo sukurtai sistemai. Bet kiekvienais metais valstybingumo esmės lieka vis mažiau. Vis rečiau ir rečiau tokiomis ir kitomis pritinkančiomis progomis kalbama apie Valstybės esmę ir savastį – kalbą, tautinę kultūrą, istoriją.

Vis rečiau ar puse lėpų, o kartais su patyčia iš partijelių statytinių, išvairių sričių laikinų vadukų nuskamba europinio internacinalo tvaiko pripildyto pseudovalstybingumo savokos. „Kalifai valandai“ – šmékščiojantys ir besikeičiantys ministerukai ir vadukai žongliuoja Europos biurokratų kosmopolitų frazėmis, kurios skirtos bet kuriai šalių, bet kuriai valstybei. Apie tautiškumą, savastį ir išskirtinumą nėra jokios kalbos. Jokios užuominos. Išmokė bedvasę paragrafų kalbą, pelnę savo ponų pasitikėjimą, šių šiandienos mankurtų le-gionalių užvindė Lietuvą ir seja ne tik globalizmo idėjas. Jie vaiposi iš pamatiniai tautinių vertibių, be kurių neįmanoma jokios tikros valstybės ateitis. Jie stengiasi nutylioti pasiaukojimą ir pasišventintą valstybingumui ir laisvei, vieną būdingiausią mūsų tautos bruozą. Kovose už laisvą valstybę sudėtų aukų atminimas neparankus istorinę atmintį subtiliai trinantiems klausniems liokajams, kurie nesunkiai valdomai gentainių masei bruka sau naudingas strategijas ir vizijas.

Visa toji europinių biurokratų cohora vis darnesniu choru gieda naujaji internacinalą ir baigia nustelbtį mūsų tautinių šviesuolių ir kultūros ofų išpejama balsą. Kas gi atsitiko? Kodėl vis rečiau ir rečiau girdime kultūrininkų, kūrėjų, inteligentų poziciją? Kodėl Sajūdžio laiku tradicija, kai atkuriant valstybingumą pirmose gretose matėme iškilus kūrėjus, išblėso, kodėl, kalbant apie pamatinius valstybės pagrindus, jos ateitį, mums, pasitelkus nemokšius Europos Sąjungos doktrinų vertalus, brukamos globalistinės, universalios savokos, kuriose neliko nėrūs tautiškai vertingo?

Ar ne samoningai to buvo siekiama? Ne tik nustelbtį intelektualų balsą, ne tik juos sukomprimitoti. Sukurti tokia sistemą, kai kūrėjai priversti stovinuoti prie valdžiažmogių durų ištiessta ranka, laukti finansavimo neva per pateiktas programas ir projektus. Gėda klausytu tūlo kolegos intelektualo panegirkų eiliniam partijėlės statyiniui ministriui, o juk jis priverstas liaupses varinėti, juk nuo to priklauso projekto sėkmė. Prašytojo vaidmuo žemina, žeidžia ir verčia vengti kritiškesnio ir laisvesnio žodžio ar pozicijos.

Nenuostabu, kad ir tokiuose valstybės ateicių svarbiuose užmojuose kaip ateities vizijos ir strategijos intelektualų kultūrininkų balso ir pozicijos net su žiburiu nerasi. Kalbu apie išgarsintą „Lietuva 2030“. Ši pavojinga tendencija byloja, kad siekiama kelių tikslų – primesti savų strategijų sumodeliuotą viziją pučiant miglas neva „jū parengta ir grindžiamą žmonių siūlymais ir mintimis“. Bet ne intelektualų, ne kūrėjų. Todėl nekeista, kad joje nėra dvasis, o tik technokratinių europinių vertala katinys. Šioje strategijoje, kurią modeliavo Valstybės pažangos taryba, akivaizdūs du dalykai – jos turinys kosmopolitinis, o forma socialistinė. Joje jokios užuominos apie tautinę savastę, Lietuvos valstybingumo ištakas, kultūrinį išskirtinumą, socialinę atskirtį. Jokio dėmesio kultūrai. Socialistiniai buvusiu kompartijos plenumų ir suvažiavimų direktyviniai nurodymai: „sukurti“, „išvykdyti“, „pasiekti“... Kodėl primytinai brukamas skandinaviskas gerovės modelis, iš Šiaurės valstybes kreipiama ypač daug dėmesio? Si socialistinės gerovės vizija aiškiai rodo vizionierių ideologines nuostatas. Jose nė krislelio tautinio prado, tautinės kultūros, švietimo ar socialinės politikos. Skauduliai ir mūsų dabarties klaidos nutylėtos ar paminėtos visai trumpai. Teisingumui valstybėje skiriamas vos vienas sakiny, kai neteisingumas verčia tautiečius emigruoti iš savo krašto.

Kadangi kone pirmu smiuiku griež kai kurių ministerijų technokratai ir biurokratai, šioje vizijoje gausu žodžių katinų apie „sumanų vi-suomenę“, sumanų ekonomiką“, „sumanų valdymą“. Žinoma, yra ir „sumanų švietimas“, numatant galimybę mūsų studentams „bent vieną semestrą studijuoti kitų šalių aukštosiose mokyklose“, nors jau dabar jauni žmonės ne tik masiškai emigruoja dirbt, bet ir studijuoti, ir ne vieną semestrą. Prieškario Lietuva mūsų gabujų jaunimą sugebejo siūsti Europon siekti mokslo, o „pažangūs“ vizijų „meisteriai“ iki 2030 m. gal kokiam semestrui ir atrinkis vieną kitą laimingąjį, ir tai tik i Šiaurės valstybes. O visą šį užsakyta „kūrinių“ vainikuoją savoka „globali Lietuva“, parodan ir užsakovin, ir vykdytojų mentalitetą.

Kosmopolitai, ištrindami tikrojo tautinio valstybingumo ir kultūrinės savasties simpratą, naudojasi kai kurių intelektualų kultūrininkų pasyvumu ir tylejimu. Galbūt laikas kartu su Faustu Kirša tokiemis technokratams, globalistinių socialistinių Lietuvos ateities vizijų „kūrėjams“ mestelti tiesiai šviesiai į akis:

O Lietuva man – ritmingos vėtrų kirtis –
Su kosmoso daina paskirta amžius iritis;
Sukepę smegenys – ne jos minties atstovai;
Jos dieviška ugnis – laimėjimui ir kovai...

Gintarės Tarabos

Panteleimonas ROMANOVAS

Saujelė plėšikų

Vieną sekmadienį *slabados* mužikeliai sėdėjo ant rąsto šalia kailiadirbio trobos ir snekuciavosi apie naujają tvarką.

Kalbėjosi, kad visi žmonės prieš, tik štai kaimė įsiveisė saujelė plėšikų ir krečia eibes, tačiau jie vis tiek bus sutramdyti, nes žmonės aplinkui geri ir dievobaimingi. O kadangi visi prieš, tai tų plėšikų dienos suskaiciuotos.

Ši kaimyninio kaimo važiavęs kalvis sustabdė arklį ir priėjo prie sėdinčiųjų pasišnekėti ir pypkelės išrūkyti.

– Apie ką kalbatės? – paklausė tiesiai, sėsdamas ir išsiimdamas kapšą su taboka.

– Nagi apie naujają valdžią kalbamė, apie tuos plėšikus.

– A... – linktelėjo galva kalvis. – O pas mus tai visai pasiuto, elgiasi kaip tikri piktdariai. Anksčiau Dievo bijojo, svetimo neliesdavo, o dabar prisipratino: jei svetima – duok šen...

– Ne, pas mus, ačiū Dievui, kaip reta žmonės geri. Kai tie plėšikai ēmė kalbėti, kad reikia atimti iš turtinčių žemę ir turta, tai visi pasipriehiome. Tiesiai į akis plėšikais juos ir pavadinome.

– O, tai tikrai retai pasitaiko, – tarė kalvis, kraipydamas galvą. – O pas mus – tikri piktdariai, neduok Dieve. Ką tik viršininkai žmonėms pasako – viską pildo. Atimti turta, išmesti iš namo... Dar ir dekretas tokis neatėjo iš valdžios – o jie jau stengiasi.

– O mūsų žmonės tikrai geri. Kad nors vienas ranką būtų prieš ką nors pakėlęs – gink Dieve. Jie vis kalba, o mes – prieš. Sušaukia susirinkimą – kalbékite, piliečiai, išsakykite viską. O mes tylime. Mums štai laikraščiu išraše, o mes juos – suktinėm... Tikrai, nemeluoju.

– O pas mus, brolyčiai, pradėjo nuo dvaro žemės... „Kas už tai, kad atimti?“ Visi kaip vienas nubalsavo.

– Apsidziaugė... Ak, kalės vaikai, plėšikai. Kai mums pirmą kartą pasakė, jog reikia atimti, visi pakėlėme tokį triukšmą, kad tiesiog siau-

bas. „Dievą, – šaukėme, – užmiršote, plėšikai. Jums tik naktį keliuose plėšikauti“, – pasakojo kailiadirbys.

– Taigi, – tėsė kalvis, – ir atėmė, brolyčiai, žemę.

– Ir neatsirado né vieno priešraujančio? Visi pakėlė rankas?

– Visi.

– Tai pas jus, vadinas, žemę liko nepaliesta? – susidomėjęs paklausė kalvis.

Stojo tyla.

– Na, žemę ir mes atėmėme...

– Kas gi jau taip pasistengė? Bendruomenė?

– Ne, visai ne bendruomenė... Viša bendruomenė buvo prieš. Tai vis tie penki plėšikai.

– Tai kodėl gi jūs leidote taip pa siegti?

– O nutarėm – suk juos velniai, neverta su jais prasidėti. Pasitrukėme į šalį, ir tiek. Jiems reikės atsakyt, ne mums. Palauk, ateis lai-

kas atsiimti atpildą. Štai tada mes juos ir demaskuosime. Juk jie, kalės vaikai, su niekuo nesiskaitė. Štai Andrejus Steponavičius, mūsų *arendatorius*, – žmogus, galima sa-

kyti, pirmos rūšies, o tie plėšikai nusprendė viską iš jo atimti, o patį iš tremti, kad, girdi, iš šaknų tą lizdą sunaikintų, nes vietoje šito gero rytoj gal gatsirasti kitas *arendatorius*, piktdarys, ir vėl ims gerti kraują... Išsivaizduok – mes visi verkėme iš gailescio.

– Verkėte?

– Taip. Labai jau geras buvo žmogus. Visi buvome prieš, visi kaip vienas.

– Ir teko iškeldinti?

– O ką padarysi... Ne tik iškeldino, bet dar ir išgrobstė viską iki siūlelio. Ir viskas per juos, tuos prakeiktuosius plėšikus, – sako, imkite, nes mes kitiems atiduosime. Žinai, kiek vienas galvoja, jeigu vis tiek pra-

puls, tai verčiau jau mes pasinaudotume, neatiduosime kitiems.

– Ir tie penki žmonės – visi viršininkai?

– Visi iki vieno.

– Tai kaip tai atsitiko?

– O taip, kad mūsų žmonės yra labai geri, – nenorom atsiliepė kailininkas. – Neaugi dievobaimingas ir teisingas žmogus eis į tokias pareigas savo sielos terstai! Ir dar... atsakyk už viską paskui. O tie, kurie yra ižūlūs kalės vaikai, ir veržiasi visur: į pirminkus ir kitur... Kokių baisybių jie pridirbo: turėjo tas Andrejus Steponavičius sodą, tai jo akivaizdoje ji visą nusiaubė: vaisius nupurė, su šakom nulažė.

– Kam gi ranka pakilo?

– Kam?.. Purtėm, aišku, visi... Ta-

čiau tai per juos, tuos plėšikus: jie tokį gandą paskleidé – kas vaisių neuparty, tam per *arendatoriaus* turto dalybas nieko neduos. Na, tuomet taip visi ēmė siautėti sode, kad buvo girdėti tik laužomų šakų traškesys.

– Mat kaip, – tarė kalvis. – O pas mus tokie gandai sklandé, kad jūs patys pasiūlėte ir žemę dalyti, ir visi kita...

– Kur jau ten – „patys“. Visi buvome prieš. Ir mes galvojome, kad jūs sumanymas nueis šuniui ant uodegos, nes juk visi žmonės prieš, ir čia jau nieko neveiksi. O atsakyti už viską jiems kada nors teks... Va tada mes viską ir priminsime...

Gatvėje pasirodė jaunas vyrukas odine kepure. Jis praėjo greitu žingsniu ir riktelėjo mužikams:

– Paskubékite! Ivanichos kieme griausim klėtį... Klubą statysime iš tų rastų.

– Matei?.. Štai jie, tikra šetono padermė. Gadinti svetimą nuosavybę! Jiems nieko nėra švento. Ir visi – tikri pienburniai.

– Vis dėlto šaunu – né vienas neatsiliepėte, – tarė kalvis. – Štai pas mus iškart visi būtų pašokę.

– Na, ko gi sédite kaip įauge? Dešimt kartų nekartošiu! – sušuko praeidamas kaimo gatve žmogus, vilkintis paltu su ištirukiomis sago-

mis ir su didele knyga po pažastim.

– Pats pirmininkas... – tarė kailininkas, mostelėjės kalviui į praėjusiją. – Visko gali būti! – pridūrė, palingavęs galvą.

Iš trobų ēmė slinkti mužikai ir, maukslindamiesi kepures, kažkodėl pirmiausia apsižvalgydavo į abi gatvės puses. Koks penketas nenoromis pasuko į tą pusę, kur nuėjo pirmininkas. Kiti, pasižiūrėjė į juos ir vėl į abi gatvės puses, taip pat nuskubėjo paskui.

– Ei, kurgi jūs? – šūktelėjo kailininkas.

– Reikia pasižiūrėti, kaip tos prottingos galvos dirbs savo darbą, – atsakė nueinantieji.

– Reikia ir man pasižiūrėti, – tarė kailius.

Kalvis taip pat pasikėlė ir nuvažiavo į krautuvę, esančią kitame kaimo gale. Kai atsigréžė, pamatė, kaip iš savo priebučių skuba pavėlavusieji ir, greitai rengdamiesi, risete vejas kitus.

– Ei, palaukite, kur jūs?

– Taigi tie plėšikai sugalvojo kažką griauti.

– O kad jie nudvėstu! Bet, jūs tik pamanykite, kiekvienas šunsnukis stengiasi pirmas nubėgti...

Kai kalvis važiavo atgal pro so dybą, girdėjosi baisus triukšmas, laužomų rastų traškesys, kamuoliais vertės dulkės, tarsi per kūlę, ir griaudėjo daugiabalsis riksmais – kaip per gaisrą. Mužikai, apsinėšę dulkémės, kapstėsi puvėsiuose lyg skruzdėlės. Tik ir girdėjosi iš visų pusų:

– Pilki!... Laužtuvu paspausk, velnias! – šaukė vienoje vietoje.

– Gegnes virve užkabink ir versk...

– Ak, besmegeniai velniai... susi ruošę darbą dirbt...

O ant aukšto kelmo kaip stebėjimo bokštė stovėjo pirmininkas ir, vos spėdamas dairyti, šaukė be perstojo:

– Ei, kur rastą velki? Mesk tučtuoju, kalės vaikai! Neplėš kilpos! Istrauk, ką paėmei iš kišenės... Griaunam bendram labui, o tu sau tempias... Begėdžiai!

Iš kitos pusės, tiesiog priešais kalvi, pro išgriautą pinučių tvorą, susirietęs ir pasikišęs po pažastimi lentą, prasmuko kailininkas. Tačiau jam už akių užbėgo vaikinas odine kepure:

– Kur tempi, išgama? Mesk tuojo pat!

Kailininkas atsigréžė ir, įsitikinęs, kad jam nepavyks pabėgti, metė lentą ant žemės.

– Še, pasprink!...

Vaikinas pakėlė lentą, metė ją atgal per tvorą ir grižo atgal.

– Nepasisekė?... – tarė kalvis.

– Ė, niekšai... – tarė kailininkas nusispjovęs. Ir, prięjės prie vežimo, parodė į sugriautą svirną: – Neaugi jie nesusilaiks atpildo, plėšikai?!

1918 m.

Iš rusų kalbos vertė Bitė VILIMAITE

Aleksejus VENETSIANOVAS. „Miegantis piemuo“.

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Rasa GELEŽINYTĖ

paklydimas

autobuse
kuris veža stotin
sėdi Pirosmonio kiemsargis
prisiekiau
žvilgčioja į laikrodį ant riešo
purtu galvą
ir lūpas spaudžia

ne čia

ne čia
pateko

ar pameni
tuos kambarius
išbalusius per naktį
paskelbus karą

kai raunamos
ir persukamos
nugarom į sieną
knygos buvo

taip sniegas šiandien
mums

ant veidų
ir net į burnas
krito

vaiko kakta paliečia metalą

srūva nuotrupos pasaulio
pro balkono virbus

įsmukusios į šnerves
laksto po kūną

vėliau
išsikrauna daiktus

sėdi
ir šypso

lyg nujaustų

tik dar pačios nežino
ką

tete-a-tete

tarp ne-miego
ir jau-miego

šiame
kasnakšt kintančio pločio
tarpely

užkluptum
tikriausią mane

apie procesą

vakarop
raidės įgauna krūvius

ir nežinia
kuri kurią
pritrauks

horizontai

kambaryje
neiprastas garsas –
staigus
bemaž nervingas

tušavimas /
brūkštelėjimas
vėl ir vėl

išgirsk

pieštukui atostogos –
penkline kopinėja

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

Jolanta SEREIKAITĖ

Kolekcijos

Tarp juodžemio
Smaragdo smiltys
Brangakmeniai
Dygsta ieškodami
Šviesos dulkių

Taip čia tylu –
Niekas nesikeičia,
Nei baldai
Sienų spalva
Kaip išblukusių
Freskų

Išklypę langų
Kiaurymės
Akinių rémeliai

Tamsžaliame vakaro
Alkyje dūstu nuo
Vienodumo įtvarų

Kokia minkšta
Lūpų atmintis klaidžiojant
Po tame kaip po
Galingą
Srautą.

Kolekcionuoju viską
Kas sena ir tvaru,
Sidabrinius atomus

Galbūt tik praeito amžiaus
Stiliukus
Įrėmintus į įmantrius
Varinius nérinius

Moterišką palikimą
Dramatiškų istorijų
Veidrodžius

Mažoje segejė
Tirpstantį atspindžio
Blyksnių

Kažką iš svetimų
Svajonių.

Lazurito akmenys
Trokštaapti
Auskarais

Įsiverti į ausis
Apaugti
Aukso gjomis

judėjimas

girdėjau, yra du žmonių tipai –
stotelėn atėjė
vieni tvarkaraščius sukiuoja
kiti vaikšto aplink

palei gatves sudarydami
šimtus saulės sistemų

neramumai

kasnak
prieš pat užmigdama
jaučiu
kairiosios rankos pirštai suokalbiauja
esą jiems reikia stygų
ir vibrato
lyg prisimintų
lyg ilgėtus
pulsuoja noru
i save sugerti
juodos medienos
kvapą

o siekiamybės pavėluotos
nubudimai
kur dėti jus
dabar
taip ne laiku

Kaip siūlai
Tos mintys vyniojasi
Šiluma plazda iš
Mažyčių smiltelių

Kol bandai patikėti
Grožio galia

Mano akių
Šuliniuose nugrimzdė
Vaiduokliai

Šnara suplyšusiai
Muslinais.

Antikvarė

Aš iškenčiu šią
Smaragdinio stiklo sege
Plokščią, su įmantriais
Filigraniniais raižiniais

Dėlioju smulkmenas
Maunu ant pirkštų žiedus

Lyg kokia persikūnijimo
Deivė
Sapnų uola

Gurkšnoju arbatą vis su
Kitais vyrais
Liečiu jų plaštakas ir kūnus
Kaip hetera
Triskart apsiuosusi auksu

Ir minkštame
Eterinių aliejų dugne
Bandau tvirtai atsistoti
Ant žemės

Galiu ją pirštais purenti
Versti brangakmenius
I juodžemio ašaras.

Pasmerktasis

aš sėdžiu
stoviu
sėdžiu

parketo girgždesys
man nepaliauja gręžęs tarp ausų
trys dienos liko
iki vientisos skylos

no flash tik spartina
anujų grąžtų darbą
tad liko
dvi su puse

pažistu jau kiekvieną
paveikslas colį
kiekvieną bangą potępių
geriau nei mylimosios odą

o spalvos gniaužia man akis
ir veltui mirksiu –
blakstienos nesulaiko –
jau nepajėgios jos
tos upės degančios stabdyt

tuojau aš būsiu neregys
su tuneliu galvoj

o iki tol
no flash
no flash

Animusas*

Jam patinka kai rašau
Nesąmones
Kaip kliedžiu apie
Erotiką

Kažką apie savo
Prarastus mylimuosius
Poreikį būti nesuprastai
Sinchroninių žvaigždių
Ir įvykių
Tvinksėjimą

Galaktikos rūkų kiaurymės
Balsus rėkiančius
Per įvijas

Kūno tobulinimą sporto
Saleje
Siilos šlifavimą
Knygomis

Jis mégaujas
Mano kūrybine beprotabye
Lyg būčiau dužena
Permatoma stiklo šukė
Gulbės išplėštas pūkas
Nuotakos suknelei

Fokušimos elektrinės
Radiacija
Libijos prezidento skara

Bombos, geriau
Jau cunamio
Skandinami automobiliai
Kaip degtukų dėžutės
Pelenų srutose

Liūdnas ir vienodas, bet
Lietuviškas
Dangus

Tačiau jis trokšta, kad
Būčiau su juo nuolatos
Net tada kai sapnuoju

Ypač tuomet –
Virš dangaus debesų.

*Animus – pasak Carlo Gustavo Jungo, moters pasąmonėje slypinti vyriškoji sielos dalis.

Apie vieną Pauliaus Širvio eilėraštį (2)

Valdemaras KUKULAS

Meilė apskritai yra reikšmingiausia ir sviačiausia karo metų (taigi ir pokario laiku rašytos karo tematikos) lyrikos tema, nes paliktos mylimosios ilgesys buvo svarbiausia karo nezmoniškumą, žiaurumą atvara ir sublimacija. Be to, tik meilės intymui priminimu tebuvo įmanoma prisibetisti ir į skaitojo, tokio paties kareivio, sąmonę – aktualioji žiauri karo dabartis jo jau negalėjo jaudinti: ji buvo čia ir dabar, ji buvo paprasčiausia kasdienybė. Ir tai, kad P. Širvio lyrinis pasakotojas eilėraštyje „Suraski tą žvaigždelę“ mirties akivaizdoje pirmiausia pagalvoja ne apie mylimąją, o apie nebaigtą kovą, liudija, kaip vis dėlto giliai poeto pasąmonėje glūdėjo visuomeninis, pilietinis išpareigojimas, galiausiai virtęs žmonišku imperatyvu: kario gyvenimas svarbesnis už asmeninį gyvenimą („Ach, kaip norėčiau paskutinį kartą / Nutvert dar vieną prieš už gerklés“). Konstatuojamas, abejingas šios citatos tonas liudija, kad su mirtimi, absolūliučiu žmogaus gyvybės „suprišinimui“ ir paniekiniu jau seniai susitaikyta, labiau gaila ne savo rankomis pasmaugto bendraamžio, o namie palikštų aplieštų arimų („Negržt jau man daugiau arimų arti“), taigi ir namie, tuose arimuoose likusios savo jaunystės. Pastarosios gal labiausiai, nes ji nebuvė išbalansuota mirties ir gyvybės alternatyvos. Ir tik šiame harmoninės jaunystės kontekste išplaukia toli likusios mylimosios motyvai, o pirmąkart pasirodanti lemtingoji žvaigždelė simbolizuoją labiau ne poeto, meilės likimą, bet paprasčiausia jaunystę: gal ten pamatyti tavo akis? Ir viskas. Visa simbolika. Toliau pereinama prie karo padėties konstatavimo („Atakon keliasi karių grandis“, plg. kaip tai neatitinka paties poeto prisiiminimų: „Fronte virė kaip katilė. Krūpčiojo žemė, žvaigždės ir blausti spingsulės liepsnelė“), vis aiškiu jaučiamą artėjanti mirtis, tad vėl grįžtama prie gimojo krašto scenovaizdžio ir iš jaunystės atsinešto kaimo „vakaruškų“ vaizdo:

Sugriž draugai – užgrieš suktini –
Nebus daugiau tiktais manęs tenai.

Atkreiptinas dėmesys: priešmirtinėje vižijoje sušmėžuoja namo jau grįžę draugai, ir tai yra ne kas kita, o kol kas dar neįvykusių, neišspildžiusios mirties atpirkimas, pateisinimas, nes jau eilėraščio pradžioje poetas netiesiogiai pasako, kad jo mirtis būtina vien tam, kad draugai galėtų sugrižti iš karo („Negržt jau man daugiau arimų arti, – / Užtar! draugai greičiau sugrižt galės“). Taigi ir čia fronto, mirties tekstas išlieka svarbesnis už gyvenimo tekštą: mištama ne todėl, kad vėliau laisva ir neprikalusoma gyventų mylimoji, o kad draugai greičiau pergalangi užbaigtų karą. Ši samprata kiek palaikina šiaip jau labai komplikuotą priešpaskutinę eilėraščio strofą: „O ne! Nueisiu aš tenai, nueisiu, – / Kur mano žygio pasaką sakys! / Ir dainiaus aš dainoj gyvensiu – / Nemirs, o ne, tarybinis karys!“ Iš pirmo žvilgsnio atrodytė – koks čia sudėtingumas: poetas išsiautė į kario misijos prasmę ir darbar ją apdainuoja, adoruoja, pačiomis aukščiausiomis patriotinės retorikos priemonėmis, nes tik tokias ir moka, subtilesniu raiškos būdų jis dar neperpratęs. Bet reikalą komplikuoja čia atsiradusios iš Horacijaus ir Aleksandro Puškino ataidinčios eilutės apie paminklą kūryboje, poezijoje. Tiesa, autorius sakosi ne pats sau kūryba besistatąs paminklą; tai kiti apie jį dainuos ir pasakos jo „žygio pasaką“, bet ar nebus šis užsiminimas dar vienos teminės, probleminės perspektyvos neišplėtota užuominā neįplėstame eilėraštyje: karo metais poetas ei-

lėraščių nerašė ir nemanė kada nors juos rašyti, vadinas, ši užuominā yra vienintelis poetinis signalas ne iš aprašomas, išgyvenamos praeities, o iš menančios ir išgyvenančios dabarties. Eilėraštyje atsiranda tegu ir labai miglotą, „užtamsinta“, bet vis dėlto originalios kūrybos tema. Tai galiausiai paaškina, kodėl jis baigiamas ne liepamaja, o klausiamajai nuosaka: eilėraštį rašantis poetas jau gerai žino, kad niekas jo žvaigždelės neieškos ir nesuras, ko nežinojo poeto aprašomas ir išgyvenamas karys.

Žvaigždelė

Guliu po rudenio dangum žvaigždėtu,
Krūtinę žaizdos degina ugnim.
Greit pasaka melsvų akių mylėtų
Išblės kaip trumpas sapnas su manim.

Kur tu, miela? Praverk šią naktį langą,
Surask tą pačią žvaigždę ant dangaus;
Žiūrėsi tu, žiūrėsi aš padangėn
Blausiom akim užgestancio žmogaus.

Kad taip iš tolo žvilgsnai susitiktu
Ties ta žvaigžde, šviesija aušrine!...
Tik neliiudék, tvirtesné pasilik tu,
Laikyk vis vien kovojančiu mane.

Fašistai bėga, kryžiai pasilieka –
Vis ant kalnelių stoja pakeliais.
Ir ateity – per mano kapą niekad
I mūsų žemę priešas nepraeis!

Aplink ramu. Tik ošia lauko smilgos...
Tik šaltas vėjas ūžia apkasais.
Draugai atakon siūbtels neužilgo...
O kaip norėčiau kilti su visais!

Laimingai jums, laimingo, broliai, kelio!
Širdis tuksena vis lečiau, lečiau...
O tu, miela, suraski tą žvaigždelę,
Kurią šiąnakt užgesdamas mačiau...

Dėl gana nežymiu, tarsi ir neesminių tai-symų karo eilėraštis virto meilės eilėraščiu, kai kur tik dar labiau priartėdamas, o kai kur – priešingai – dar labiau nutoldamas nuo savo prototipo. Tiesa, nutolimai, papildoma distancija lengvai argumentuojamis ir motyvuojamis, nes dabar kūrinio provaizdis yra jau ne M. Lermontovo „Sapnas“, o pirmieji to paties eilėraščio variantai. Tad visai suprantama, kad dingsta artojo ir kaimo „vakaruškos“ motyvai, nors, kaip prisiename, linksmos kaimo užstalės su išspuošiomi žmonomis tema M. Lermontovo eilėraštyje yra centrinė. P. Širvio eilėraštyje svarbiausią vietą užima pokalbis su menama tolima mylimają, jau susitaikius su visais mylimosius skiriančiais atstumais ir net su gyvojo ir mirštančiojo egzistencine skirtimi, todėl nešaukiama, nedejuojama, bet ramiai konstatuojama: „Žiūrėsi tu, žiūrėsi aš padangėn / Blausiom akim užgesstančio žmogaus.“ Atkreiptinas dėmesys: nebe baisiom, o jau tik blausiom akim, vadinas, dingęs ir mirties siaubas. Idomus rūpinimosi mylimąją motyvą („Tik neliiudék, tvirtesné pasilik tu“), išduodantis, kad ji tarasi ir žino, jog jos laukiamodus miršta kovos lauke, nes frazė „laikyk vis vien kovojančiu mane“ teliudija viena: mylimoji numano, kad jis jau joks karys, bet tikėjimas, jog jis vis dar tebekariauja, yra savotiškas ištikimybės žuvusiajam įrodymas, tai taip pat – vienas svarbiausiu karo lyrikos motyvų.

Nukelta į 6 p.

Mégstu Gimberio džiazą

Aleksas DABULSKIS

Leidykla „Jotema“ elgiasi teisinių ir garbingai išleisdama ne pirmą Jurgio Gimberio knygą „...Yra papildomų sąlygų“*. Teisingai todėl, kad talkina savižūdžiai kulkliam rašytojui. Garbingai todėl, kad šis dorai pasitarnavęs „Jotemai“ vertimais iš rusų kalbos (Aleksandros Marininos, Ilfo ir Petrovo, Michailo Bulgakovo, Liudmilos Ulickajos, Viktoro Pelevino, Isaako Babelio knygos). Dar verta priminti savotišką vieną pasižadėjimą (užrašytą knygos viršelyje): „...jei Socrūpybos mūža... skirtų tiek pinigų, kiek Valstijose skiriamas vienam kaliniui išlaikyti, nieko daugiau nedaryčiau, tik labai iš lėto ir kruopščiai versčiau Andrejų Platonovą – amžinam kaifui palaikyti.“

Knyga pradedama prisistatymu: „Sėdim mes trise – aš, mano boba Balandėlė, mūsų kaiminka Vargonavarienė – ir valgom bulves.“ Pasakui ateina Feliksas Žertva, Lazurka, maestro van Gogas... Šis „visus su visom tom bulvėm nutapo...“ Tai atsitikę 1885 metais...

Išsižiojusiam skaitytojui siūloma nusiraminti pasižiūrėjus į paveikslą, kuriam jau per tris tūkstančius metų, o ten pavaizduota, kaip Pasakotojas (autorius) gano faraono jaučius...

Taip mes išsyk atsiduriame gimberiškojo humoroo magijos valdose. Kartu tampame ir parodijų žiūrovais. „...Yra papildomų sąlygų“ iliustruoja paties autorius „piešiniai ant uolių“. Šitas primityvistinis menas su lakinėmis, smailčiai parašais lydi skaitytojai per visą knygą.

Piešiniai itin saviti, gimberiški. Jie dar sustiprina humoroo giją. Su jais jau esame apsiaprante skaitydami ankstesnius humoristo kūrybos rinkinius. Nuo pat 1985 m., kai debiutuota knyga „Dar pastebėjau“ (su PK ženklu).

Džiugu naujame rinkinyje aptiki keletą senų pajūstamų iš ankstesnių knygų. Šmesteli pamėgtieji keistoki naivulai ir grynuolai iš pokarinės Šančių (barakų) bendruomenės. Jie savo kuklaus ar vargano gyvenimo epizodais linksmina mus, šiandienius, jau visokeriopai prakutusius tautiečius. Dažniausias pasakotojas (pašnekovas) – pats autorius, gebantis akimirksniu persirkinti į daugybę vaidmenų, nusivesti skaitytojai į smagias, pikantiškas, dviprasmiškas ar komiškas situacijas. Knygoje tarsi visas J. Gimberis iš karto – įvairi, margai tekštų žaismė. Atpažiname samojį ir stiliaus ypatumus, raiškos priesmones. Net rinkinio struktūra daug kuo įprasta – natūrali, stichiška formų įvairovė.

Jei panorėtume suregistravoti, koks mažuosis žanrus mēgsta kurti J. Gimberis, nepakaktų vienos pastraipos – nuo aforizmo iki ištisu pr

kalbų (monologų). Tik jų pavadinimai vis nestandardiniai, savaip pakreipti. Būta notabeniu, gamtos stebėjimų, pastabų gyvenimo paraštėse, desertacijų, blėnių... Ir šitokia formų mišrainė beveik kiekvienoje knygoje! Ši sykį bendras vardiklis įrašytas jau paantraštėje – SKAITINIAI. Tai tinka bet kokiai teksto atmainai. Ir trumpam sakinukui („Aš sažinė turiu, bet taupau...“), ir 2-3 puslapiai apimties tekstu („Karvės monologas“, „Archimedos dėsnis“, „Pėscias lakūnas“ ir pan.).

Nemanau, kad išsoko žanrus išradinėtojo ištekliai. Gal tik pabodo žaidimas naujadara.

Pasak visaregio mūsų literatūrinės periodikos apžvalgininko Valdemaro Kukulo, meninė kūryba dažnai tampa žaidimu, nors tai ir juokingai atrodo. Ypač kai žaidžia šešiasdešimtmeciai ar aštuoniasdešimtmeciai. Jeigu tai darytu humoristai, žinoma, atrodys priesingai – būtų liūdna ir nuobodu. Nors J. Gimberiui per septyniasdešimt, jis iš inercijos nežaidžia kūrybos. Tam reikėtų ir garantuoto spaudos ploto. Kadais jo turėjo „Respublikoje“ ir „Kauno dienoje“. Vis dėlto tuo prigimtis neleido piktnaudžianti, užsižaisti. Andainykštės publikacijos netapo tuščiu šėliojimu, spaudinimosi reguliarumas nepranoko iškvėpimo. Bet buvo vienas akiavaidus privalumas – nereikėjo uždarbiauti vertėjaujant.

Neatsistebiu, kaip išradingai (ir motyvuotai) autorius įvardija savo potencialius skaitytojus-klausytojus, savo numanomą publiką. Tai ne tik mokesčių mokėtojai, valdžios ir valgomųjų šaknelių rinkėjai, bet ir bulvių valgytojai, oro prognozės garnitojai, raketų šaudytojai (mat gausėja iškilmingų fejerverkų).

Ispūdingi apibūdinimai: kompiuterių ir mėsalių amžius, kalbos inžinieriai, kalbos policija, daktariskas dalyraštis, pagyvenęs jaunikaitis, niekuo nepateisinas gerumas, išganymo ašaros, prakilnusis dainavimas, meilės aimana... Tiesa, jie praranda daug paveikumo, kai šitaip ištraukiami iš konteksto.

Pasirožėkime stiliaus įtaiga. Apie rudeniską romantika rašo: „Ramu ir gera, tik šnara lapai, šlugžda kaip pinigai... Tarsi po penkiasdešimt litų būtų prikrėt.“ Apie dainavimą: „Dainavimas – tai sielos balsas. Tai „pranešimas“ dangui, angelams, giminėms ir artimiesiems bei visiems domėiams Lietuvos žmonėms. Tai vaisko skundas, tai džiaugsmo šūkis, tai pergalės riksmas, tai meilės aimana“ (p. 50). Apie mokymąsi pūsti dūdą: „Lyg dantį kas gręžtų atšipusių grąžtu, lyg sānarius suktų, lyg apdriskę arkangelai surūdijusiais vamzdžiais skelbtų pasaulio pabaigą“ (p. 38).

Puikaus teksto ištraukų galėčiau cituoti ir cituoti, bet nesiimčiai aiškinti, kodėl skaitant apsaula protas. Pats autorius yra patarės nepersienginti aiskinančiai nepaaškinamus dalykus. O čia būtent esama kažkokiu kalbos burtų. Rintam nagrinėjimui reikalinga speciali mokslinė terminija, filologų slengas. Tegu tai daro išsimokslinė specialistai, tarp kurių pasitaiko neabejingų humoristikai. Stai tituluota humanitarė dr. Rūta Marcinkevičienė leidyklai „Versus aureus“ sudarė J. Gimberio kūrybos rinktinė ir paraše solidų įvadinį straipsnį „Gimberinė lingvistika“. Nenuostabu, kad pirmą tokį žingsnį žengė kalbininkai. J. Gimberio humoristikoje jiems užtektinai medžiagos. Akademinė šviesuomenė galėtų imtis iš kitų temų bei aspektų – erotikos, svaigalų vartojimo atspindžių. Arba rinkinių pagal atskirus žanrus – aforizmų, eksprontų, mini esė ir t. t. Tokiems užmojams reikalinga „kritinė masė“, manau, lieka išsibarsčiusi keliolikoje J. Gimberio knygų, o autorius juk stokoja laiko. Tegu tik rašo naujus kūrinius. Tuo metu koks nors kruopštas bakalauras linksmai skaitinėdamas gyvo klasiko raštus nesunkiai, smagiai pelnytų magistro vardą...

Spudojo prasitariama apie „rašančiųjų masių sukilimą“ prieš Valsčių išlaidas. Būtų gaila, jeigu vienu iš tokų sukilielių imtume laikyti J. Gimberį. Kalbos dalykai jam tik pretekstas pažuokauti. Rašytojai juk ne šiaip sau kalbos vartotojai. Jiems kalba yra kasdienė kūrybos priemonė. J. Gimberio atveju ji ypatina. Ir pasitelkiamo kaip itin patraukli, ryški tema, kaip savotiška stichija. Betgi čia nėra konfliktas. Rašytojas nesipeša su kalbininkais, tik pajuočia, palinksma kitus kalbos vartotojus savu, netikėtu požiūriu. Šit apie meninę kalbą (knygoje „Jūs turite teisę tylėti“, p. 30): „...Kalbos teroristai, paėmė įkaitais visą pulką redaktorių, prievertauja visuomenę.“ Piktaivaliskai ištraukus frazę iš smagaus konteksto, galima pamanyti, kad... bet geriau to nedaryti. Kalbininkų pastangos humoristą iškvepia, linksmini, pasiūlo naujus motyvus.

Vis pagalvoju, su kuo galėčiau palyginti J. Gimberio gebėjimą apie aukštąs materijas ar socialiai reikšmingus dalykus kalbėti labai paprastai, išsimenamai. Gal su Algirdu Juiliumi Greimu? Kadaisė gérédavausi jo publicistiniuose pasisakymais. Atmintyje išliko jam skirtas ekspronta, tokis asmeniško prielankumo ženklas: jei iš siūlyčiau ką į Seimą, tai tik A. J. Greimam...

J. Gimberis panašiai ypatybę ga- vės iš Dievo. Kaip ir gebejimą snekėti apie pikantiškus dalykus nenu-

sprūstant iki blevyzgojimo. Kitaip tariant, pablevyzgoti padoriai, žaisminai, užuominomis, nutylėjimais. Čia Jurgis tikras virtuozas. Ir šioje knygoje (kaip ir kitose) nemažai tokų pipirėlių. Bet ne per daug. Nepavadinsi neprastaburniu. Tokius atpažiame nesunkiai: jie blevyzgoja tyčia, primygintai, stengiasi išsišokti, patraukti dėmesį, pasižymeti.

Humoristika literatūroje ir apskritai kultūroje turi savą kertę. Jai svarbi ne tik estetinė, bet ir pramoginė funkcija. Bet sunkoka jas suderinti. Estetinė laikosi oriai, o pramoginė nekantrauja. Jai knieti sublizgėti, atsilepti į kasdienės aktualijas, visuomenės užgaidas. Televizijose atsiranda ištisos komercinės programos, konkuruojančios tarpusavyje, net nepaisoma elementarus takto ir skonio.

Laidų vedėjai ir vedėjos maišosi beveiltiskai, nepakenčiamai. Atrodo, vieni nusisižūrėje Vakaruose, kiti – Rytyose. Bendras išpūdis apgailėtinas. O norima pajuokinti, nudžiuginti. Pretendentai į pramogų verslo žvaigždes, regis, tik matę, kaip humoraus jama, bet profesionaliai nesimokę šito amato, nepasitikrinę savo galimybų.

J. Gimberiui visai nebūtinas komiškas siužetas, patogi situacija ar ikykis. Jis bet kokiu pretekstu (ar be preteksto), bet kokia tema (ar visai be temos) ima improvizuoti. Tarsi labai rimtai arba lyriškai. Tačiau ne trukus priverčia šypsotis ar krizenti. Pasijunti suvedžiotas, prigautas, apnuodytas ironija, įtrauktas į smagų mintijimą, asociatyvų improvizavimą. Susigriebi, kad autorius džiazuoja. Būtent. Nenuspėjamai, bet iškvėpta. Su įkarščiu, tačiau neprarasdamas nuovokos, saiko pajautos.

Apie džiazą užsiminiau todėl, kad J. Gimberis jis akivaizdžiai mēgsta. Netgi labai. Antraip apie džiazą neparašytų tokius klasikušius eilučių: „Klausyk! Jau skeleidžiasi lyg žiedas fortepijono balsas, jau snabžda plieno šluotelės būgnais, švelniasi surinka saksofonas...“ (p. 36). Ciagi aukštotoji, prakilnijoji lyrika.

J. Gimberis neniekina ir fabulos, komišką situaciją, tačiau tuo pasi-

naudoja kaip nenustygstantis improvizuotojas, neva netyciomis vis nukrypdamas nuo temos į linksmas lankas. Štai humoreskoje „Dizaineriai“ priekurtis personažas išprovokuoja pikantišką situaciją troleibuse, truputį per garsiai pasiteiraudamas vaikų, ar jo kelnių antukas užsegatas... Aišku, kyla sioks toks šurmulus, kol keleiviai liaujasi reagavę. Nieko neįvyko. Viskas gerai. Antukas užsegatas. Bet per tas keliais akimirkas personažas suspėja pafilosuoti apie tris pagrindines traukas – Žemės (Niutonas), Lyties (Froidas) ir Šaldytuvo (ši dėsninė suformuluoja pats pasakotojas): „Šaldytuvu trauka didėja tiesiai proporcingai praėjusiam laikui ir nepaisant atstumo.“ Dar igelė dizaineriams už moterims peršamas masadas: „Manekenės, linguojančios ant podiumo – kaip blogai suvaržytištos kabyklos iš „konstruktoriaus“ plokštelių, apdziaustytos skudurais. Baisu, kad nesubyrėtu. Tai pasityciojimas iš gamtos ir lyties“ (p. 16).

Ivairių motyvų kliudomi lyg ir probėgsmais, tačiau esmingai, giliai, taikliai. Kartais koks eksprontas skiriama atskirai temai. Tarkim, džiazu – „Džiazas ir obuoliai“ (p. 34), „Pėscias lakūnas“ (p. 37). Iš mēgstamiausių motyvų: sveikatos apsauga, alkoholis, kalbos prievalzdai... Bemaž vien kalbos kladomis pasaikoja skaitinio „Nu jo“ (p. 56) personažas. Tos klaidos tarsi koks akompanimentas. Stiliaus lengvumas leidžia pažaisti net nešvankybėmis („Šuniška Heraklio Varškėlio istorija“, p. 59).

Labai daug temų, daug aktualios dabarties, tiesiog gyvenimo, patirties ir išminties. Humoreskos (gimbereskos), mimi esė (mises) itin trumpas, taipios, bet taipios. Ne pramogaujama, bet žaismingai bendraujama su skaitoju.

Numanau klausimą: nejaugi nepasitaikė né vieno kūrinėlio, kuris nepatiko, nuvylė? Kaipgi, radau. Nuvylė parodija „Natūrališkai“ (p. 62). Neitaigus mēgimimas žaisti lyg tarne, lyg kokia senkalbe. Pasitaiko vienas kitas blankesnis mažmožis. Bet jau atsiversdamas naują J. Gimberio rinkinių žinojau, kad tokį menkiniekui neieškosiu, nerankiosiu. Būdamas „bičiulis ir brolis“ (pasak Jurgio autografo), mēgstu jo kūrybą be išlygų, šališkai. Tiesiog ligustai. Šito neslepia. „Kaifuju“, kai Jurgis džiazuoja.

Prieš tris dešimtmecius, kai J. Gimberis debiutavo lietuviškoje humoristikoje, jo bražas atrodė stulbinanti savitas, tiesiog įtarinas. Gal ką mēgdžioja?! Betgi per tiek metų jokia autorius teisių gynimo agentūra neprotestavo, nepareikalavo atlygio ar kompensaciją. Skeptikų įtarimai nepasitvirtino. Dabar tik laukiame jo naujų tekstų.

* Jurgis Gimberis, „...Yra papildomų sąlygų“. – Kaunas: „Jotema“, 2011.

Apie vieną Pauliaus Širvio eileraštį (2)

Šiaip jau strofa eileraščio visumos dramaturgijai lyg ir nereikalinga, bet jis svarbi viso rinkinio „Žygio draugų“ variantai. Šiaip jau tikrai ir neatšaukiamai yra likimo žvaigždė. Pats likimas.

Taisydamas „Kažkieno krauju užrašytus žodžius“ poetas tolo nuo M. Lermontovo „Sapno“, bet artėjo prie savęs, savojo „Žvaigždelės“ varianto, ir tie, kurie nebuvuo skaitę pirmojo (iš tiesų – antrojo, trečiojo) šio klasikinio eileraščio varianto, galėjo visai nuoširdžiai jame neatpažinti pagrindinio preteksto, provaizdžio. Poezijoje pasikartojantys tie patys eileraščių modeliai seniai nieko nestebina: dėl to, kad turi savo provaizdį Konstantino Simonovo kūryboje, Salomėjos Nėries „Grīšiu“ yra nė kiek ne mažiau sugestivus ir tobulas. Nustebtume, jei suskaičiuotume, kiek eileraščių

lietuvių kalba parašyta pagal Edgardo Allano Poe „Varna“ ar Josepho Rudolfo Kiplingo „Barmalejų“. Dažniausiai tai liudija ne tiek poeto, kiek eileraščio prigimtinį pagavumą ir amžiną sieki susikalbėti – su kita kultūra, kitu poetu, kitu kūriniu. Be to, eileraščių provaidžiai, pretekstai patikimai pleincių iš konteckstus, suvokimo ir interpretavimo ribas: argi būtų įmanoma apie „Žvaigždelę“ prirašyti tiek, kiek čia, jei ne M. Lermontovo „Sapnas“?

Nors poetas sakési „Žvaigždelę“ vis taip ir tobulinās, vis dėlto galutinis eileraščio variantas, pavadinatas „Suraski tą žvaigždelę“ (INSM2, p. 40–41), nuo „Žygio draugų“ va-

Atkelta iš 5 p.

Stipriaus, aktyviau negu „Kažkiejo krauju užrašytų žodžių“ varianto išsijungia poetinė pasamonė: visa ketvirtoji strofa parašyta beveik išimtinai iš poeto ateities eileraščių įvaizdžių ir motyvų: „Faistai bėga, kryžiai pasiliela – / Vis ant kalneilių stoją pakeliais“ (plg. velyvuočių eileraščių „Lorelei“, „Kryžiai“, „Nach Osten“); „Ir ateity – per mano kapą niekad / I mūsų žemę priešas neateis“ (plg. knygos „Ošiai giminės beržai“ svarbiausiosios ciklų).

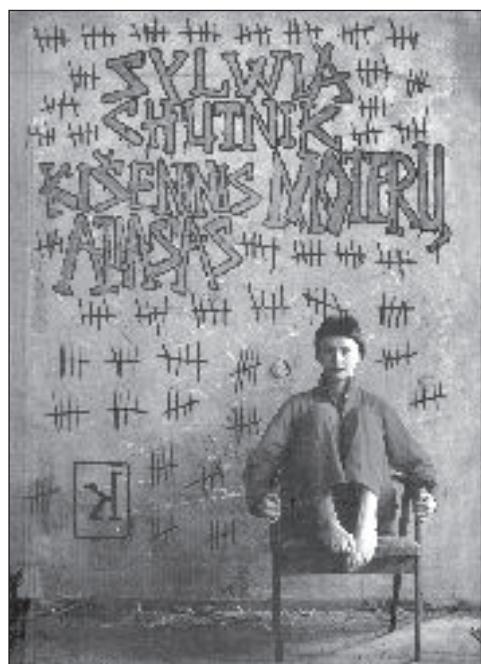

Etažerė

Aušra KAZILIŪNAITĖ

Knyga, kad atsimerkum

Sylwia Chutnik „Kišeninis moterų atlasas“: romanas (vertė Vytas Deksnys). – „Kitos knygos“, Kaunas, 2011.

Ar jums kada teko skaityti ką nors, nuo ko prastai miegasi naktimis? Dar blogiau... Ar teko skaityti ką nors, nuo ko prastai miegasi net dienomis? Valandėlei į rankas pāremus „Kišeninį moterų atlasą“ vėliau it niekur nieko padėti jį ant stalelio ir eiti žaisti tenisą į miesto centrinių parkų ar su draugais lengvabūdiškai megautis maloniu pokalbiu kavinėje prie stiklinės *frape* sudėtinga. Po prisilietimo prie šios knygos sunku nugarimzti atgal į, atrodytų, palaimingą kasdienybės patalą, prie kurio esame pripratę liestis tik vos vos – žongliuodami paviršiais. „Kišeninį moterų atlasas“ – tai net ne nuoga tiesa. Ši stilingu apipavidalinimu (to kaltininkai Denisas Bezrukichas ir Aleksandras Nazimovas) knygynų lentyneose akį traukianti knyga – tikrų tikriaučia tesa, be to, nurengti ne vien apatiniai jos drabužiai, bet ir aštri skalpelius, tiksliais, be kompromisiais rašytojos brūkštelių nudirta oda. Tokia tad tesa – drebancios, nudirta oda beprasmiškai bandančios pridengti savo esybės nuogumą bejėgės moters pavidalu.

Sylwia Chutnik (g. 1979) – Lenkijos rašytoja, žurnalistė, aktyvi moterų teisių gynėja, lyčių studijų absolventė – žvelgdama iš feministinių pozicijų kuria nepaprastai realistišką, autentiškos Varšuvos gatvės kultūros prisodintą peizažą, kuriame kvestinuoja žmogaus laisvė rinktis patriarchalių normų užvaldytoje visuomenėje. Keturi knygos skyriai – tai keturių sužlugdytų žmonių pasauliai. Žmonių, gyvenančių tame pačiame Varšuvos rajono name, klaipėjančių tomis pačiomis gatvėmis, kurios kiekvienam iš jų tampa asmeninių skaudu-

lių pilnu labirintu. Turgaus prekeivė, alkoholikė Manka, buvusi Varšuvos sukilio ryšininkė Marija, stereotipiškai suvoktam moteriškam būdu artimas konditerininkas Marijonas bei maištaujanti paauglė Marysia. Visi jie savo gyvenimais įkūnija kankinystę ir pasiaukojimą Lenkijos visuomenėje reglamentuojančius Mergelės Marijos veidus, tai sufleruoja ne vien pasirinktą veikėjų vardai, bet ir jų socialiniai vaidmenys.

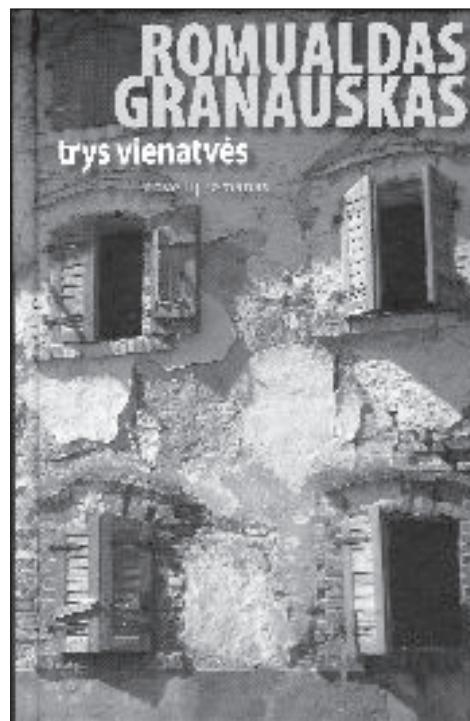
„Kišeninio moterų atlaso“ veikėjų gyvenimai ar veikiau negebėjimas įsikibti į juos, nulemiantis jų degradavimą, bejegiškumą, kančią, beprotišbės atneštą džiaugsmą ir tariamą savo vaidmens išspūdymą (išprotėjusi turgaus alkoholikė Manka, negalinti susilaikti vaikų, tampa kuo laimingiausia, vežimelyje su šiukslėmis ėmusi vežiotis krauso krešulį ir jį laikanti dukrele Anule) autorei téra simptomai, įkūnijantys daug baisesnę realybę – joje nuo patriarchalinių normų kencia ne vien aprašyti herojai, kuriuos lydi tai, ką daugelis skaitytojų īvardytų tiesiogine degradacija. Visas „Kišeninį moterų atlasas“ apsiriboa keturiais veikėjais, keturiais vaidmenimis, keturiomis degradacijomis. Čia nėra skyrius, kuriame būtų *hapyend’as*. Tai savo ruožtu esti metafora, kad visuomenėje, kurioje egzistuoja hierarchija, kraštiniai atvejais absolūciai žalojanti žmones, nėra tokios asmenų grupės, kurios gyvenimai nebūtų pažymėti tuo pačiu puvimo ženklu. Atlasas aprépia visą visuomenę, visus jai priklausančius žmones. Sistemos „ligos“ autorės atskleidžiamos keiliant klausimus, kurie tokioje visuomenėje atrodo netinkami, pavyzdžiu: „Pamégink atidžiai pasižvalgyti po miestą. Vis kur nors aptiki atminimo lentą, gėlių, žvakę. Nušautas, žuvo, nužudyti, sušaudyti. Nėra tik lentų su įrašu „išžaginta“, bet to niekas neprišimena. Tai taip fiziologiška, nešvaru. Kaip tuštinimas“ (p. 99).

S. Chutnik „Kišeninį moterų atlasas“ – knyga, peržengianti ribas. Knyga be kompromisu. Knyga *be make up'o*, įteisinančio ją šioje visuomenėje kaip „padorią“ knygą, kurios siužetas vaikštinėtų aplinkkeliai, sliaužtų kelias kalvarijomis ir išpažintų falocentrizmą kaip vienintelį galimą būdą būti, skatinant dėl jo aukotis, susiapatinti su Mergele Marija, save realizuoti kaip reprodukcijos mašiną ar didingiausiuose slėpiniuose paskendusį vištides inkubatorių. S. Chutnik „Kišeninį moterų atlasas“ – tai knyga, kad atsimerkum.

Langas ir žiogas

Romualdas Granauskas „Trys vienatvės“: romanas. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2011.

Naujausia Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato knyga turėtų būti graibyste išgraibysta lietuvių kalbos mokytojų, mažų miestelių bibliotekininkų bei lietuvių filologiją studijuojančių piliečių. Ir nėra čia ko per daug stebėtis ar kelti skepsio inkilėlius į nudžiūvusias tuopas. Novelij romane „Trys vienatvės“ lizdeli suka net de-

šimt skyrių, kurie į skaitytojų prabyla desimčia pasakotojo gyvenimo tarpsnių. Autobiografiška istorija šiuo atveju savaime vertinga kaip priemonė į žymaus lietuvių rašytojo Romualdo Granausko gyvenimą bei kūrybą pažvelgti nauju kampu. Mokymasis, mokytojavimas, unikali ir tuo pat metu sovietinę nūdieną menantiems asmenims tokia pažištama socialinė bei kultūrinė terpe, rajoninio laikraščio redakcija bei kelias į literatūrą ir pripažinimą – visa tai ir dar daugiau paskaninta granauskišku stiliumi bei humoru, leidžiančiu kitaip pamatyti komiškas bei absurdiskas situacijas. Suteikiant joms naujos kokybės prasmių, pakylėjanti ne tik iki autobiografiškumo alpinizmo įrankiais nužymėto kokio didesnio kalnuoko, bet ir iki literatūros apžvalgų aikštėlės aukštumų.

Knyga taip pat turėtų susidomėti visi pasiilgusieji tiesiog geros lietuviškos prozos. Romanas „Trys vienatvės“ pranoksta daugelį autobiografinėmis pėdutėmis nutapsėtų kūrinių. Autobiografiškumas šiai knygai „ne-trukdo“, o tik padedaapti patraukliai, įdomiai, aktualiai bei plačiai interpretuotinai. Į kasdienybės absurdą žvelgiant pro geranoriško ir tuo pat metu kiek nustebusio pasakotojo langą, kuri praverame jau pirmajame knygos skyriuje „Žiogo apsireiškimas“, visa panorama anapus atrodo įdomi, juokinga, stebuklinga, lemtinga, keista, nedovanotina, o karta – neįtiketina. Tokia pat neįtiketina, kaip iš niekur nieko namuose atsiradęs žiogas, pasilenkės virš nebaigto rašyti kūriniu: „Ant juodo krėslo atkaltės tupėjo žalias diidelis žiogas ir net pasilenkės žiūrėjo į atverstą sasiūvinį. Viską perskaite, jis atsitiesė, bet tebetupėjo toliau, ramiai leidosi suimamas į rieškučias, išnešamas į balkoną ir pro langą patupdomas lauko pusėj ant vijoklio lapo“ (p. 8). Pirmasis skaitytojas žiogas, patekęs į knygą pro langą, vėl išneštas laukan. Visi kitūskių skaitytojai, kurie imsi rankas „Tris vienatvės“, taip pat įgalioti savotiškai atkartoti žiogą odiseją. Apsireiškti iš niekur, patupėti ant kėdės atkaltės, paskaityti ir nušokuoti atgal į savo pievas.

„Trys vienatvės“ – tai langas, kurį norisi atverti dar ir dar kartelį, kad įsileistume gryno oro. Tokio, kuris įsruvės pro bet kurį kitą langą veikiausiai atrodytų priplėkės propagandinio, tiems laikams būdingo tvaiko. Jo, priešingai nei dažnai deklaruojama, apstu ir mūsų neoninėmis iškabomis bei TV reklamomis švytinčiuose šių dienų kambariuose. Paėmės tokią knygą į rankas galiausiai suvoki, kad svarbiausia ne reflektuojama realybė, o langas, kuri tau suteikiamas galimybė praversti, kad galėtum į ją dirstelti.

Ant medžių neaugantys paukščiai

Ilzė Butkutė „Karavanų lopšinės“: ei-lėraščiai. – „Tyto alba“, Vilnius, 2011.

Ilzės Butkutės „Karavanų lopšinės“ – neabejotinai vienas ryškiausiai pastarųjų metų poetinių debiutų. Šios autorės vardai bei kū-

rybą daugeliui lietuvių poezijos mėgėjų teko išgirsti įvairiuose literatūriniuose festivaliuose bei pastebėti kultūrinėje spaudoje. Net keista, kad knygynų lentynas Ilzės knyga pasiekė tik šiais metais. Ir bemaž iš karto buvo graibyste išgraibysta. Faktas, kad eilėraščių rinkinys „Karavanų lopšinės“ tapo savotišku šiuolaikinės lietuvių poezijos bestseleriui, liudi, jog poezija ir be meilė tėvynei skatinančių lozungų gali būti patraukli ir aktuali Lietuvos skaitytojams.

Atsivertus knygą stebina ne tik autorės tobulai perprasta rimiuta forma, bet ir eilėraščių turinio originalumas. Šiuo atžvilgiu I. Butkutė įrodė, jog rimiuti galima ne tik apie berželius ar kitus iki koktumo nuvalkiotus gražumynus, kurių buvimas eilėraščių daugiabučiuose dažniausiai byloja viso labo pseudodvasingos kūrybos bei atitinkamo kanonui sieki. To šios jaunos poetės kūryboje su žiburiu ar net atominiu sprogimiu pasižyvėsdamas nerasi. Už rimo užuolaidų veriasi tik slėpinigi pasauliai, neturintys nė lašo dirbtinumo. Paslaptingoje „Karavanų lopšinėi“ šalyje giedantys paukščiai nepriaugę prie medžių, jie skraido. Plačiai išskleidę sparnus, nepastebėti geba praskleštis tiek pro šio pasaulio miražus ir cirką: „Atleisk, nepasakiau – užaugau cirke. / Mane paliko mokyties pas magą, / kaip iš nakties ištrauktui sauja triušių. // Ten bilieto kažkas nenusipirkęs / mane išmokė, sutemas prasegęs: / išdrįsk iškilti – niekad nesuduši. („Ilgėtis – tai vaikščioti rankomis“, p. 52); tiek nutūpę pamažu, bet kartu nepaprastai godžiai lesti jiems beriamus duonos trupinius: „Rinkis ginklus – mes išeinam į lapkričio speigą / ketindami žaisti, kad nieko nėra, tik žaidimai / ir duona, išbarstoma paukščiams ir ledlaužiu vėjui / į kerinčią prietemą. // Viešpats nubus, bet nubus per vėlai – mes jau baigę, / tik įprotis geisti, kai šypse na stingdančiai ima, / kai skonis dar įprastas, iprasta būti išėjus, - / kai verkiam, kad lietėme, - // miego vaikai, išnešioti per tamšią į rytą“ („Išaugti apkasai“, p. 18).

I. Butkutės pirmoji knyga „Karavanų lopšinės“ – švelni, skaudi, nepaprastai gyva, erotiška bei giedulinga lyrika. Tačiau geismo konotacija kūrybiniuose virsmuose įgauna metafizinį atspalvį. I skaitytojų veidus atveria dvelkiančią mistiką. Tai gyvenimo ir to, kas slepiasi jo kišenėse, geismas. Godumas pažinti jaukinantis gyvenimą ir jo dovanojamą grožį: „Nežiūrėk traukiniams į akis per ilgai – išbaidysi, / ir neglostyk tiltų turėklų – jie jau prijaukinti, / teprisimena eiseną vieną ir delną kaip mintį – / tarsi cukraus kubelį – kai einantis pereina visą. // Nusisuk nuo aptingusiu parku aikštęingų pavésiu, / ir nustebė jie patys atseks ir glaustysis į kojas, / ir galėsi klausytis, kaip kantriai nuo perėjų šluojas / pavėlavusios pūgos – ir jas aš lėtai užkalbēsiu“ („Dresūra“, p. 40).

Bhagavadgyta, Evangelija ir posakio „lengva būti geram, bet sunku teisingam“ dyvypumas.

Gyta pabrėžia teisingumą, t. y. pareigos vykdymą, būtinybę kautis su krauso broliais. Kristaus parabolė kiek kitokia: šeimininkas pasamđe darbininkus dirbtį vynuogyme, suderėjo: vakare visi gaus po dinarą. Po pietų šeimininkas nusisamđe daugiau darbininkų, tų, kurių rytė niekas neėmė, ir visiems po darbo sumokėjo po dinarą.

– Tu neteisingas, – užprotestavo rytė pasamdytieji, – mes dirbome visą dieną, o anie – tik pusę!

– Aš esu gailestingas, – atsakė šeimininkas.

Poeto arkliedė: tuzinas Pegasų, trys keturi Bucefalai, kelios šv. Jurgio kumelės, būrelis preriju mustangų beigi Rosinantu pramašiui su Trojos arkliais...

Ir pačiame kamputyje – vienas kurčias asiliukas.

cave canem

Santaros ir laužo šviesa

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Birželio 24 d., tuoju po bemięs Joninių nakties, gal net su ką tik atrastu paparcio žiedu atlapuose dalis Lietuvos intelektualų, būsimų intelektualų ar bent tokiai apsimetančiųjų patraukė ezeringo Alančios link. Ten tris gražias vasaros dienas žmonės skyrė proto veiklai, nes „Santaros-Šviesos“ konferencijos programa buvo kaip visada intensyvi. Dažniausiai joje laiką ir pasisakymams, ir diskusijoms tenka riboti, kontroliuoti, nes dialogas būna aktyvus ir gyvas. Ypač pabréžiamas naujų idėjų ir žmonių judėjimo atvirumas neleidžia vandeniu užsistoveti, todėl rutina jei kiek ir juntama, tai tik geraja prasme, nes leidžia atspalaiduoti, laisvai jaustis nepatiriant stresų.

Lietuvoje „Santaros-Šviesos“ suvažiavimas rengiamas jau aštuoniloikta kartą, todėl patirtis ne tokia ir maža. Pilnametystė. Jei dar priskaičiuotume metus nuo Tiubingeno studentų susibūrimo 1947-aisiais ar bent jau 1957-ųjų pirmojo suvažiavimo JAV – patirtis būtų net solidi. Jau galima susėsti ir nostalgiskai prisiminti ankstesnes susitikimų vietas (priekš keletą metų buvo renkamasi Anykščiuose), palyginti su šiandieni ir gal atgaivinti kai kurias buvusias, primištas tradicijas, kurios dažniausiai kildavo gana spontaniškai susiklosčius aplinkybėms. Lyg ir iš niekur. Panašiai nudėvo ir į prieiti.

Šiai metais aktyvus *santarietis* prezidentas Valdas Adamkus atvyko suvažiavimo pradžioje ir pasveikino visus susirinkusiuosius kalba apie tai, ką pasiekėme ir ką dar reiki keisti Lietuvoje – žinoma, „Santarai-Šviesai“ padedant. Pirmiausia įveikti susvetimėjimą, su kuriuo suduriame beveik kiekvienam žingsnyje, o šiame judėjime draugiškumas ir santarėv yra pagrindinis buvimo kartu garantas ir principas. Iš tiesų konferencijos atmosfera ir aplinkinių geranoriškumas traukia labiau nei patys įdomiausi pranešimai. Kita vertus, tai terpė, kurioje labai patogu plėtoti pažintis, semtis patirties, žinių, atrasti naujų galimybų, taip įtvirtinti „nepatvariuosius“ ryšius, atskiratytis klaustrofobiškų artimų saity bei „švogerų“ krašto sindromo. Tokias mintis pranešime „Kaip niujorkie-

Trys vasaros dienos, skirtos akademinei veiklai.

ciai suprantā sėkmę?“ dėstė ir sociologė Judita Sedaitė, jas buvo galima čia pat praktiskai pritaikyti Lietuvos kontekste. Tačiau žvilgsnis į Niujorką, Ukrainą, Baltarusiją ir Lenkiją nukrypo kiek vėliau (Siarhei Shupa „Baltarusija: ilga kelione į niekur“, Gintautas Mažeikis „Baltarusija – Lietuvos kultūrinių amnezija“, Andrius Kurkovas „Postoranžinė Ukraina: kokios ji spalvos?“, Ryšard Gaidis „Lenkai, lietuvių ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tradicija“, Bronius Makauskas „Kas trukdo Lietuvai ir Lenkijai susikalbėti“).

Pagrindinė tema, kuriai skirti pirmosios suvažiavimo dienos pranešimai, pristatė „lietuviškas galvas“ – žmones, intelektualus, kūrėjus bei formavusius Lietuvos (ir netik jos) intelektualinį gyvenimą, jų savimonę. Marija Gimbutienė, Czesławas Miloszas, Algirdas Julius Greimas, Aleksandras Štromas veikė Lietuvoje, Lietuvių ir per ją. Apie Cz. Miloszo kūrybos lietuviškų kontekstus pirmą konferencijos dieną kalbėjo Viktorija Daujotytė bei Mindaugas Kvietkauskas, pristatydami ką tik išėjusia monografinę knygą, pilną jau žinomų ir naujai surastų netikėtų faktų. Pastarieji klausytojai labiausiai ir intrigavo. Algirdas Avižienis mėgino taikyti į jaunesnę auditoriją – „Kaip Czesławas Miloszas galėtų pasiekti šiandienos jaunimą?“ Vakare poeto poziciją skaitė vertėjai: Rolandas Ras-

tauskas, Mindaugas Kvietkauskas bei Brigita Speišytė. R. Rastauskas, tobulaus Cz. Miloszo vertėjais ivardijęs Tomą Venclovą ir Henriką Radauską, skaitė ir jų mėginimus. Dar vėliau poeto gyvenimą ir kūrybą priestate kino menas: parodyta lenkų ir lietuvių režisierų dokumentinių filmų. Toks iprastas ir daugelį kartų matyti Cz. Miloszas, tačiau šiuose pasakojimuose atskleidė naujų, o gal tokiai tik atrodžiusių dalykų.

Vakare norintiesiems šokti pagrojo grupė „The Moon Band“, o pageidaujantiems išdžiuti ir pasiūlyti po lietaus buvo sukurtas didžiulis pavėlavės Joninių laužas. Per tokį šokinėti galėtų nebent raganos ant šluotų, o ir karščio užteko – intelektualai miegoti nuojo gerokai „paskrude“.

Šeštadienis skirtas likusioms „lietuviškoms galvoms“ bei istorikams, kurie užmarštę mėgina parversti atmintimi ir nagrinėja gana ezoteriškai prasaliečiams skambančius detalius klausimus. Trys XIII a. Lietuvos istorijos mīslės: Rimvydas Petrauskas „Balėtai po Durbės mūšio. Mīslė: kodėl nukirsdinome Mazovijos valdovą Ziemovitą“, Algimantas Bučys „Pirmoji mūsų šventoji. Mīslė: ar Charitina Lietuviatė galėjo būti Tautvilo sesuo?“, Kazys Almenas „Lietuvių kariaunu logistika. Mīslė: kodėl sunkias Plocko katedros duris išsigabenome sveikas?“

Algimantas Kasparavičius ir Jur-

„Santariečiai“ pakeliui į Alantos dvarą.

ga Jonutytė kalbėjo apie pasirinkimo galimybę istorijoje.

Pasibaigus vakarienei ir ekskursijai po Alantos dvarą klausytojams buvo pateiktas desertas: trys poetai – trys Nacionalinės premijos laureatai: Aidas Marčėnas, Rolandas Rastauskas, Kęstutis Navakas, kurių pasirodymas scenoje beveik prilygo auksčiausio rango varžyboms, nes ir premijos, ir publika įpareigojo. Taip vėl atgaivinta tradicija rūmatus akademinius pokalbius šiek tiek prareinti poezija, tik šią kartą ne juokais ar improvizacijas, o pačias geriausias tekstas.

Sutemos atėjo laikas šokiams, todėl startavo poetinė K. Navako diskoteka. Skambėjo ašuntojo dešimtmecio melodijos, pagal kurias visiems teko mokyti šokti iš naujo. Skambėjo ypač seni laikai. Poetiškiausios tuomet atrodė jaunos, suknelėmis plevėsavusios studenčės, o ne poetas-didžėjas.

Trečias rytas išaušo pats vangiausias, tačiau netrukus *santariečiai*

puolė gyvildenti sudėtingas kaimyninių šalių ir jų santykijų su Lietuva peripetijas. Paskutiniai pranešimai buvo skirti menams. Skaidra Trilupaitė pranešime „Apie kietą ir minkštą nusileidimą, arba muziejai krizės kultūroje“ analizavo valstybės remiamus grandiozinius kultūros projektus, dažnai keistai ir gana paslaptinai susijusius su naujomis statybomis, bei jų opoziciją – asmeninė iniciatyva besiremiančias, natūraliai besiformuojančias „kasdiennes“ kultūros formas. Vaido Jauniškio „Paskui ką eina teatras? Scena naujojoje ir senoje tikrovėje“ skirtas sutrikusio ir iš esmės nuo romantizmo stilistikos vis dar nenutolusio šiandienos Lietuvos teatro analizei.

O tada kambariai ir palapinių „miestelis“ ištuštėjo. *Santariečiai* aptarė šių metų programą, išsakė pažiūlymus bei pageidavimus dėl kitų metų ir atsisveikino. Taip papras tai ir jaukiai, kaip jau buvo išpratę per kartu praleistas dienas.

Autorės nuotraukos

Diena, kai architektai neprojektuoja

Atkelta iš 2 p.

Analizuojant pastarųjų metų Kauno architektūros situaciją, matyti, kad geriausi projektais realizuoti ne Laisvės alėjoje, kurioje iškilo ne vienas beveidis stiklinis pastatas, o šalutinėse gatvėse. Veikiai tai nulėmė piniginiai svertai: nesvarbu, kaip, svarbu, ką pigu. Na ir architektų nemokškumas, arrogantiškas noras įsižinti. Béda ta, kad mes visiškai neturime architektūros kritikos, todėl tokie dalykai ir yra įmanomi, architektai neįsijaučia atsakingi.

G. Balčytis pripažista, jog sąmoningam užsakovui nera lengva rasti gerą ir profesionalų architektą.

Laisvės alėjos 90 namo antstatas sukelė aršių protestų, tačiau tokį bandymą pasaulyje labai daug. Ir jų principas panašus – stiklinis antstatas ant seno pastato. Tačiau

panašūs darbai nebūtinai turi būti pasmerkti, jei yra profesionaliai atliekami.

G. Balčytis apibūdino tris pagrindinius būdus, kaip naujoji statyba gali įsilieti į istorinę aplinką. Konkretualus, harmoningas įsikomponavimas beveik niekada nesukelia diskusijų, nes nekuria disharmonijos. Kontrasto (medžiagų, formų ir pan.) principas visada sulaukia prieškos reakcijos, tačiau, jei sukuriamas laikantis proporcių, profesionaliai, suformuoja naują vertę, jau nutolusią nuo to, kas buvo anksčiau. Netipiskų medžiagų naudojimas parodo pasirinkimą įvairovę ir pratutiną aplinką. Pavyzdžiu, puikus restoranas Mastrichto gotikinėje bažnyčioje pas mus vis dar būtų neįsivaizduojama utopija. Tačiau tai buvo galimybė išsaugoti pastatą nuo visiško sugriuvimo, kas pas mus pasitaiko ne taip jau retai. Trečiasis principas – avangardinis, pats rizikingiausias ir sudėtingiausias, tačiau sėkmės atveju leidžiantis į objekta pažvelgti visiškai naujai.

Miestas turi keistis, veiksmai gali būti labai įvairūs, tačiau būtinai profesionalūs ir kokybiški. Svarbu atsižvelgti į esamą situaciją. Gal tuomet ir visuomenė lauks, tikėsis ne imitaciją, o architektūros.

Architektė Rimantė Gudienė taip pat neigiamai vertino atsirančią nelogišką priešpriešą tarp paveldo ir naujos architektūros. Gailė, teigė ji, kad paveldosaugininkai retai kada turi architektūrinių išsilavinimą. Tai yra senyvo amžiaus istorikai, archeologai, kitų specialybų brandaus amžiaus žmonės, dažnai linkę situaciją romantiškai ir neprimiti nieko naujo. Todėl kartais galima išgirsti beveik absurdų reikalavimą „vengti stiklo“, kuris neturi nieko bendra su profesionaliu vertinimu. Tokią padėtį gali keisti tik ypač talentingi architektai, bet jų nėra daug. Deja, pas mus metus metus daromos tos pačios sisteminės klaidos, o viskuo kaltinami paveldosaugininkai, leidę tai daryti. Paveldo išsaugojimu ir nauja architek-

tūra turėtų rūpintis ne tik Kultūros, bet ir Aplinkos apsaugos ministerija, tarp kurių kol kas nėra jokių sąsajų. Todėl mes vis dar siekiame kurti ne aktyvų miestą, o išsaugoti pseudokultūrinių rezervatą.

Kad reikalai pagaliau pajudėtų iš mirties taško, architektai surasē rezoliuciją, aprėpiantą daugybę skaudulius, tačiau pagrindinis jų raginimas – leisti veikti iš Kauno centro, ypač senamiesčio, nepalikti „saugoti“ tol, kol pusė jo pastatų paprasciausiai sunyks.

Po diskusijų apie praeities ir dabanties dermę, naujausią projektų parodos atidarymo ir apdovanojimų architektai kalbėjo apie šiuo metu svarbiausią Kaune iškilusį pastatą – „Žalgirio“ areną, kurios atsiradimą taip pat lydėjo diskusijos dėl ypač jautrios ir svarbios vietos. Architektas Eugenijus Miliūnas pasakojo, jog stengesi projektuoti miesto neužgožiantį, nedominuojantį pastatą. Pasirinkta apvali, itin paprasta forma primena namą, ištaigą ir dera prie tiesių „Akropolio“

mašinų stovėjimų aikštėlės linijų. E. Miliūnas abejoja, ar verta areną versti Kauno simboliu, net jei ji ir stovi tokių svarbioje vietoje. Viisiškai atsišakyta puošybos, nes iš arenos atsišveriantys miesto vaizdai yra labai gražūs. Viduje palikta daug neuždengtų konstrukcijų, kurių simbolizuoja atviro visuomenės siekių. Žymiai atvirumą – esame neturtingi ir nebijome to pripažinti. Statome pastatus tokius, kokių geriausius sau šiuo metu galime leisti. Tokių „atviros“ architektūros bandymų pasaulyje yra ne vienės (bent jau Pompidu centrą vienės tikrai žinomas), tačiau ši karta tai nėra sekimas ar kopijavimas, o gyvenimo padidintas sprendimas. Norėta, kad arena primintų ne pastatą, o viešąją erdvę, formuojamą ir kuriamą čia susirenkančių žmonių. Kokie bus jie, tokiai atrodis ir arena. Statika ir dinamiškumas.

I areną rinktis dar šiek tiek anksstoka, tačiau įsiklausyti į architektų raginimus pradėti gyventi šiandieninė, domėtinė šiuolaikinė architektūra, atskiratyt klaustrofobiško konservatyvumo – pats metas. Laikas nieko nelaukia, eina nesustodamas. Ir tai yra mūsų laikas.

Tapybos badas

Ugnė KRAULAIKYTĖ

Pasak menotyrininkės Kristinos Civinskienės, Jovita Aukštikalnytė bei Agnė Deveikytė-Liškauskienė, kurių paveikslai pratęsia „Duetų“ ciklą galerijoje „Auksos pjūvis“, nusprendė tapti tapytojais kaip tik tada, kai tapyba Lietuvoje buvo ant išnykimo ribos. Nors vyrėsniųjų menininkų karta tuo metu teptuką ir dažus iškeitė į naujausias medijas, būsimos dailininkės naujomis tendencijomis susižavėjo. Todėl dabar jas pažįstame kaip tapybos darbų autores. Dailininkų kūriniai skirti ne tiek puošybai (nors yra estetiški), kiek apmāstymams. Abstrahuotose drobėse kartkartėmis pasikartoja atpažįstami motyvai, tačiau akivaizdu, kad jau kitokie, apgalvoti, išjausti. Tikrovė – atspirties taškas, tačiau tikslas – ne išorinių daiktų formų atkartojimas, bet vidiniai išgyvenimai. Tarkim, kad ir žolės motyvas: žiūri į kūrinį ir ją atpažisti, tačiau žolė čia jau ne vien žolė (A. Deveikytė-Liškauskienė. „Objektai žolėje“. 2009). Regis, teptuko judesys – tai bandymas minimaliais potėpiais išsaugoti kažką, kam gresia ištrupėti iš atminties ir tokiu pačiu pavidalu, nuotaka, emocija daugiau į ją nebegržti. O gal tai mēginimas vis kartojant tą patį motyvą „išvalyti“ atmintį perkeliant persekiojančią mintį ar išgyvenimą į drobę, kur būtų patikimai saugomas, bet neužimtu vienos galvoje.

Populiariu sakytu, kad kūriniam prasmiu suteikia žiūrovas. Bet kas gali geriau papasakoti apie motyvus, intencijas, pasakatas, įkvėpimo saltinius už pačius kūrėjus? Todėl pakalbinkime jauniosios, bet jau nebe jauniausios kartos (vėl – anot K. Civinskienės) astoves Jovitą Aukštikalnytę bei Agnę Deveikytę-Liškauskienę apie jų požiūrį į kūrybą.

– Tapyba, o ir apskritai menas, vieniems kūrėjams yra būdas tyrinėti save, tai tarytum savo terapija, kitiemis drobė – komunikacinė grandis, perduodanti žiūrovui idėją, mintį. Vieniems kūryba – diskusija, ieškojimas, provokacija, kitiemis – daliujimas patirtimi, individualiu vienu pasauly. Jovita, kas jūs yra jums? Apie ką kalbate žiūrovui savo drobėmis?

Jovita Aukštikalnytė. Manau, tapyba yra procesas: laikas, erdvė, minėtis, pasekmė. Mano tapyba – subjektyvių būsenų, patyrimų projekcija, laiko žymių akcentavimas. Spalva, potėpis, faktūra – ekspresyvi laiko, minties išraiška. Tapyba – ypatinga kalba, spalvomis perduodama informaciją, jog kažkas vyksta ar jau yra īvykę. Mane domina rudenį nykstantys lapai, tekantis upės vanduo. Žmogus. Ieškau siužeto, motyvo. Dažnai tapau iš natūros. Man svarbu tikėti tuo, ką kuriu, kad tapyba turėtų realūs santykį su aplinka.

– Kokį menininkų kūryba žavėtės? Kokios muzikos klausotės? Kokias knygas skaitote?

J. A. Gabrielio Garcia Marquezoo, Franzo Kafkos, Jameso Joyce'o knygos man yra svarbios ir aktualios dar nuo studijų laikų. Šių autorų kūryboje randu atspirties tašką, jų kūryba man lyg kamertonas. Šiaisiai metais atradau lietuvių rašytojų Valdą Papievį (romanas „Eiti“).

Dažnai pagalvoju, kad mano muzikinis skonis nesikeičia jau daugelį metų: mėgstu „The Doors“, D. Bowie'į, B. Dylaną, „Rolling Stones“. Šių grupių ir atlikėjų galiu klausytis dažnai ir man nepabesta.

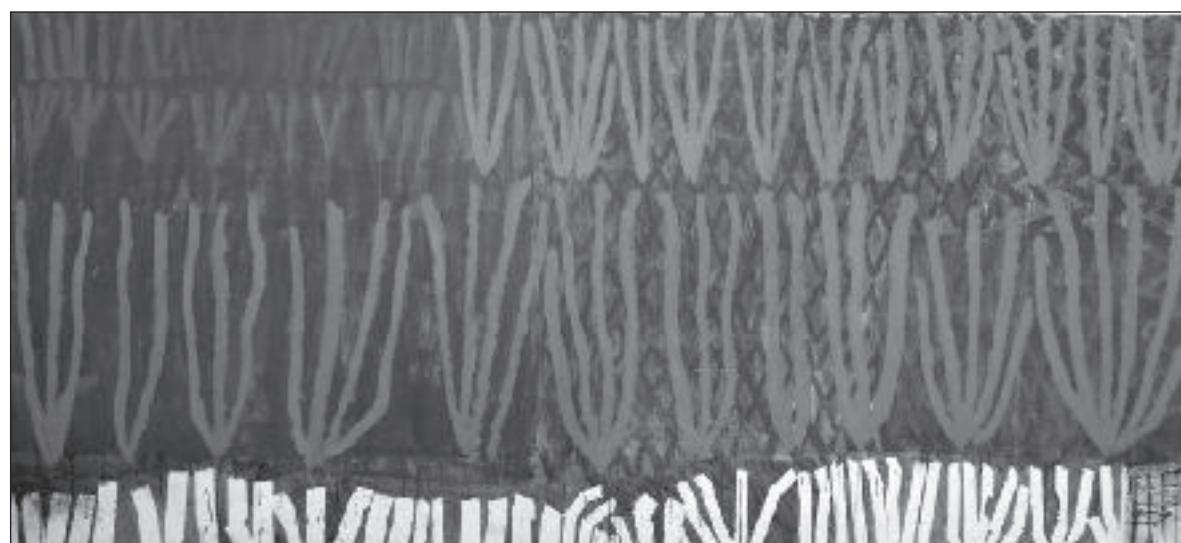
Studijavau Kaune. Daugelis sutikėti dėstytojų man tapo autoritetais, ir šiandien, praėjus dešimtmeciu po studijų baigimo, niekas nepasikeitė – man vis dar svarbi jų nuomonė ir kritika. Idomi ir prasminga jų kūryba. Tapytojai Lucas Tuymansas, Peteris Doigas svarbūs ir įdomūs dėl šiuolaikinės kalbos, itaigios plastinės raiškos. Williamas Turneris artimas peizažo ekspresija, gebėjimu apibendrinti. Nyderlandų tapyba – neišseinkantis saltinis...

– Jūsų drobėse pasikartoja Rūpintojėlio figūra. Kodėl renkatešių motyvą? Kokių reikšmių jam suteikiate?

– Kaip jau minėjau, man svarbu atrasti motyvą. Rūpintojėlis (aš jį vadinau smūteliu) tapo svarbus, nes tai yra konkreti skulptūrėlė. Joje regiu negailestingų laiko žymių, asmeninė erdvė, priklausomybė ir susitaikymas. Pasirinkdama jį negalvojau apie ikonografiją, akcentuoju subjekty-

Agnė Deveikytė-Liškauskienė ir Jovita Aukštikalnytė.

Agnė DEVEIKYTĖ-LIŠKAUSKIENĖ. „Lysvių mix'as I“. 2008 m.

vias priežastis – suteikiu jam autoportreto bruožą.

– Žvelgiant į jūsų darbus susidaro įspūdis, kad pasaulį matote kaip praeinamybę. Ar savo kūryba bandote pristabdyti laiko tékmę, ar kaip tik ją pabrėžti?

– Man patinka stebeti kintančią laiką. Malonus matyti slenkantį šešėlį drobės paviršiumi, virš Nemuno kylančią rūką, nutrupėjusius lango dažus. Tokie paprasti, bet laiką pabrėžiantys dalykai. Visa tai – mano tikrovės audinys.

– Agne, įkvėpimo semiatės iš gamtos. Ir visgi, žvelgiant į jūsų darbus, atrodo, kad gamta – tik pretekstas kalbėti apie žmogų, apie jo vidines būsenas. Papasakokite, kas inspiravo darby „Lysvių mix'as“ (I, II) bei „Objektai žolėje“ atsiradimą? Ką norite pasakyti šiomis drobėmis?

A. Deveikytė-Liškauskienė. „Lysvių mix'ai“ atsirado po horizontalių lopų. Buvo pasiilgusi spalvos. Visa mano kūryba – apmāstymu raizginys. Mintyse sukaupta ir apdorota vaizdinė informacija, asmeninė patirtis ir jausmas. Tai, ką matau ir fiksuju savoje, yra ne fotografinis atvaizdas, o tapybinis māstymas – spalvos, nuotaika, forma. Kuo geriau pažiūstu motyvą, tuo įvairesniu atrandu jo interpretaciją. Ar tai vienas kvadratinis metras žolės, ar ištisi kvadratiniai kilometrai žemės paviršiaus, ar objektas, įauges į žolę, – visa yra horizontalioje plotmeje arba santykje su ja.

Tapybinę plastiką lemia motyvo pasirinkimas. Šios drobės – prisiminimas iš vaikystės, i žemę įaugusios sovietinių lauko karstyklų-karuselių liekanos, dėl laiko poveikio visiškai paskendusios peizaže. Žmogus čia tik menamas objektas, bet jei jis juntamas, vadinas, pavyko.

Jovita AUKŠTIKALNYTĖ. „Visada tavo“. 2011 m.

mieji darbai buvo iš natūros: nedidelio formato kvadrateliai – iškirpti spalviniai pievų motyvai, kuriuose lygiavertiškai dominavo spalviniai deriniai ir potėpiai. Tada juos pavadinau „Pievų mix'ais“. Vėliau tapybinė išraiška darėsi vis labiau minimalistinė – iki dvispalvių plotnių su dekoratyviom linijom. Ir tai jau buvo ne darbai iš natūros, o tik gerai pažįstamo motyvo parafrazė. Taip gime „Pievų remix'ai“. Horizontalių lopų pradžią atsimenu labai aiškiai – norejau dalyvauti didelio formato kūrinio konkurse (LDS „Meno parke“), turėjau du didelius porėmius, bet nebuvu kuo juos užvilkti. Tada ir susižavėjau išvirščiomis senų drobių pusėmis, dėčiau senų darbų gabalus, siuvau juos ir mąsciau, prisijaukinau persigérusiu dažų pėdsakus ir suteikiau formą. Taip atsirado minimalistinė darbų plastinė ir estetinė raiška.

– Kaip „horizontaliuose lopuose“ skeidžiasi jūsų žavėjimasis augmenijos faktūra, jos kitimu skirtinės metų laikais?

A. D. Didžiausią įtaką šiemis darbams padarė žiemos ir ankstyvo pavasario periodai, kai Lietuvos gamtovaizdis būna Baltas ar pilkas. Tuo metų laiku ryškėja augalų formas, žemės paviršių faktūros, pilkos spalvos įvairovė. Nors spalvos beveik monochrominės, vis dėlto yra begalė subtilių jų niuansų.

Kurdama į darbus įkraunu vidinę pasąmoninę energiją. Žiūrovui suteikiu progą juos savarankiskai interpretuoti, nepersu savo matymo. Jiems (darbams) suvokti reikia laiko, tarsi meditacijos, paviršius turi sudominti, lyg ilgai žiūrint pro langą į vieną tašką, nors mintys neša visai kitur. Klaidžiodamas akimis drobės paviršiumi dažų pėdsakuose gali aptikti įvairiausią spalvą, galbūt kitiems tai primins karštą vasarą ar lietingą rudenį.

– Pristatydamas parodą „Ir dar kartą horizontaliūs lopai“ (2009) esate minėjusi, kad jums įdomi augalo filosofija. Kas slypi po šiuo savo iššūkiu žodžių junginiu?

A. D. Tai gyvenimo virsmas. Augti, vadinasi, judėti pirmyn, prieš mirštį paliekant daļi savęs ateicių. Prosesas, kurio neįmanoma sustabdyti. Augalo, kaip ir žmogaus, egzistencija priklauso nuo begalės išorinių veiksninių, vis dėlto tą ritmiką suardytinė nėra lengva. Kuriant mane domina augalo spalva ir grafika, pati dalijimosi esmė, ją aš suabstraktiniu iki ženklo, kurį galima kartoti iki begalybės, tarsi augalo DNR, išlikimo kodą.

– Papasakokite apie savo darbo procesą: ar turite kokių nors gudrybių įkvėpimui privilioti? Ar ilgai svarstote būsimo kūrinio idėją? Vadovaujatės intuicija ar laikote iš anksto sumanytos konceptijos? Ar keičiate sumanytų dirbdama?

– Visai būna, svarbiausia – vidinė ramybė, be to, man reikia vienatvės. Kai dirbu iš natūros, kūrinius nuolat keičiasi, sluoksnuojasi. Gamtoje daug detalių, kurias sunku iš karto apibendrinti, todėl su kiekvienu nauju sluoksnu lyg pereinu vis į kitą etapą pamažu išgrynindama tiek spalvą, tiek esamo motyvo formą. Sluoksnuoju, kol pasiekiu norimą rezultatą – kartais greitai, o kartais tai užtrunka, neigu, kaip pažįstamas motyvas.

Kai dirbu su išvirščiomis drobėmis, vidinės įtampos nėra. Dėlioti, siūti jas tolgy meditacijai. Dažnai užsirašau kilusias mintis, kurios padeda geriau suvokti darbus ir tai, ką darau, pati kūrybinį procesą.

Apskritai neturiu galimybų dirbti tiek, kiek noriu, todėl kasdien fiksuoju idėjas be teptuko – esu tapytoja „mintyse“, viskai nešiojuosi atminyti, kai galiu, brūksteliu eskizą, o kai „atmintinė“ pilna, reikia tik laiko informacijai „nuimti“.

– Ačiū už pokalbi.

Vasaros pramogos

Andrius JAKUČIŪNAS

Ar yra ką veikti kultūros vartojui vasarą Vilniuje? Ne, jei norisi gyventi panašiu grafiuku kaip rudesis ir pavasario mėnesiais, jei dominia spektakliai, literatūros renginiai, parodos. Taip, jei iš principo nėra atmetama galimybė paieškoti kultūros šalia rūstaus šio žodžio iškilumo, ne ten, kur ji paprastai būna oriai įkūnijama ir pagarbai vaadinama „aukštaja“.

Vasara – niekdarystės, pramogų metas, tiesa, ir tos pramogos gali būti nepriekaištingai „kultūringos“, plečiančios akiratį, tiesiog smagios. Matyt, būtent taip derėtų vertinti prieš kelias dienas išplatintą informaciją, kad Vilniaus turizmo informacijos centras ir konferencijų biuras (VTICKB) gavo išskirtinę teisę organizuoti ekskursijas pagal Kristinos Sabaliauskaitės romaną „Silva rerum“ – savo išskirtinę lietuvių populiariosios literatūros šedevrą, o gal net jos pradininką (čia, aišku, būtų galima karštai diskutuoti, kas mūsų kontekste laikytina populiarąjai literatūrai, tačiau tai nėra šio straipsnio tema), išrinktą 2009-ųjų metų knygą, graibtomą ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos skaitytojų.

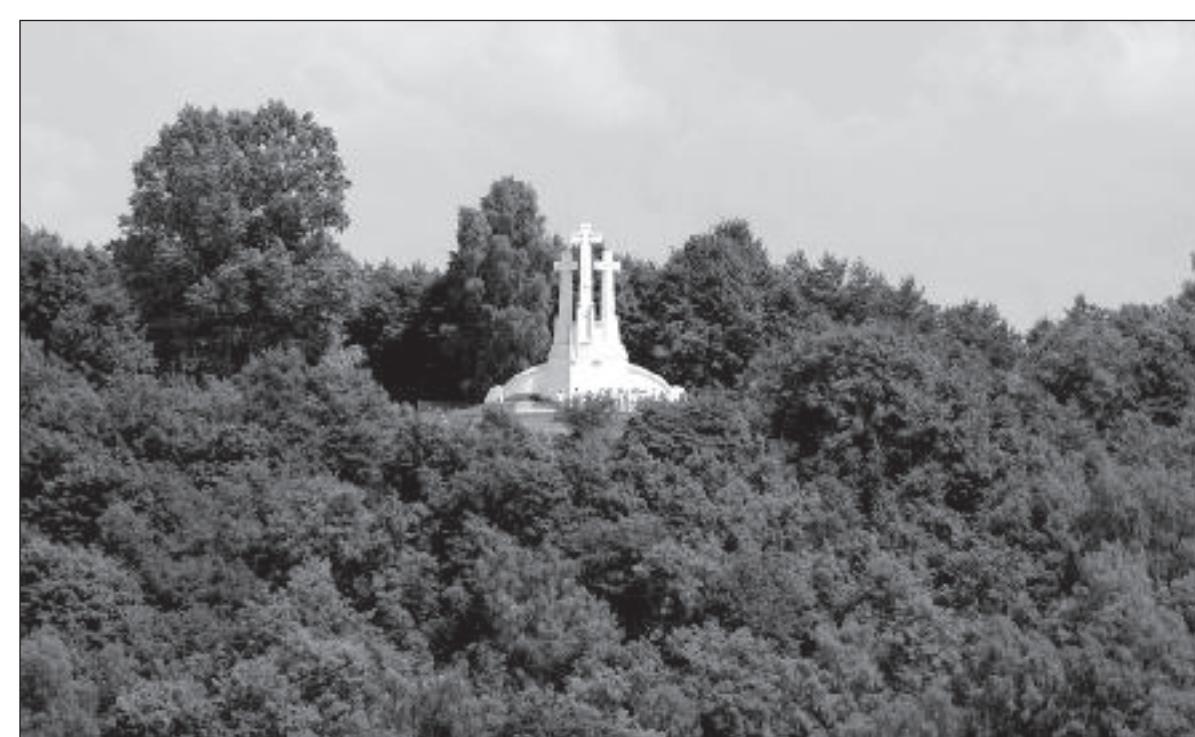
Tai reiškia, kad Vilniuje pirmą kartą (pagaliau!) sukurto ekskursijos, kuriose bus remiamasi žinoju literatūros kūriniu, galima sakyti, miesto istorija išskleis taip, kaip ji įkvėpė romaną. Labai džiugu, kad pasaulinė praktika, kai renčiamos ekskursijos labai populiaros literatūros keliais (Londone ir Paryžiuje keliaujama „Da Vinci kodo“ maršrutu, Stokholme organizuojamos ekskursijos Stigo Larsono trilogijos tema ir t. t.) pamažu prigya ir Lietuvoje, juo labiau kad beveik nekyla jokių abejonių, jog kelionė su „Silva rerum“ bus kur kas įdomesnė negu, sakykim, su „Da Vinci kodu“.

Ekskursijos maršrutą parengė pati romano autorė, menotyrininkė Kristina Sabaliauskaitė. Jos teigimu, visas dėmesys naujai pristatomose ekskursijose bus skirtas Vilniaus miesto istorijai. Chronologine seka parinktos devynios vietas, susipynusios su garsios šeimos gyvenimu, veda keliautojus pirmosios romano dalies motyvais tollyn. Intrigos, tikrais įvykiams paremti pa-

sakojimai, meno ir istorijos dvelkimas šiandienos Vilniuje – tai kitoks miestas, kurį tikrai pajus ekskursijos dalyviai.

„Džiaugiamės galédami pristatyti išskirtinę turizmo naujinę ir pakvieti į ekskursijas istorinio romano „Silva rerum“ tema. Rengdami šias ekskursijas siekiame parodyti tą senojo Vilniaus veidą, kurio nematomie kasdien skubėdami ir eidami pro šalį. Atsigrežę į praetit, randame įdomiausią istoriją, nutikimų, kurių padeda sukurti kokybišką, įdomų ir netiketą turizmo produkta. Manau, kad ši ekskursija, ypač įdomi knygos gerbėjams, paskatinis visuomenės domėjimąsi miesto istorija, kultūra ir menu. Vilnius yra nepaprastai gražus ir turtingas, o autorės įžvalgos yra kelias, padedantis mums visiems tai suprasti“, – VTICKB tinklapje cituojama centro direktore Jolanta Beniulienė.

„Aš Vilniu vadina „The Movable Angst“ – „nerimu, ilgesiu, kuris visada su tavimi“. Tam tikra prasme abu romanai yra ir tarsi *Requiem* Vilniui, kurio nebéra, – kilmingsajam, žydiškajam, daugiatauciām, prelatų ir mecenatų miestui. Vilnių geriausiai jaučiu, tai esminė mano tikrovė ir tapatybė“, – sako romano autorė K. Sabaliauskaitė. Be abejo, tokį jį bus stengiamasi parodyti ir nuo liepos 15 d. pradedamose rengti ekskursijose (į jas jau registracija), todėl galima įtarti, jog nemažai vilniečių atsisakys vertingos patirties vien dėl to, kad jie gime ir gyveno neprelatų, nemecenatų, nekilmingame, nežydiškame ir neaukštoumenės mieste – mieste, kuris nebuvę susijęs su miestu apskritai ir iš esmės reiškė megštamą kavinę (vilniečiai dažnai sako „varom į miestą“ – t. y. kur nors į centrą). Jie kurių dieną galės užsiropsti į Šv. Jonų varpinę, kurią atgaivino 2007–2013 m. Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų parama. (Praėjusių metų rudenį Užkio ministerija varpinės tvarkybai ir pritaikymo turizmu projektui įgyvendinti skyre 4,74 mln. litų. Tad po ilgiau nei metus trukusių darbų apliesta varpinė tapo nauju traukos centru į Vilnių vis aktyviai plūstantiems turistams ir sostinės gyventojams.) Tai – dar viena pažinties su miestu galimybė, visiškai nepanaši į aukšciau mi-

Vaizdai nuo Šv. Jonų bažnyčios.
Astos PLECHAVICIŪTĖS nuotraukos

nėtą ekskursiją. Žvelgti į miestą iš viršaus – tai visų pirmą išgyventi savo (ne miesto) istoriją, suvokti savo kontekste ir trapias to konteksto ribas. Vadinamieji „viewpointai“ jiems dar suteikia šiokio tokio pa-

pildomo turinio. Šv. Jonų bažnyčios varpinėje įrengta vienintelė Lietuvoje Fuko švytuoklė, demonstruojanti Žemės sukimosi aplink savo ašį efektą. Švytuoklės išvirtinimo lizdas įtaisytas varpinės bokšto antrajame aukšte. Nuo specialios pakylbos galima stebeti, kaip ji švytuoja, kaip juda ratu ant plono lyno virš marmurinio ciferblato pagrindo pakabintas keliasdesimties kilogramų rutulys. Per dieną siūbuodamas jis keičia savo padėti, ir tai įrodo, kad Žemė sukasi aplink savo ašį. Spėjama, jog švytuoklė priėmė varpinei unikalumo, daugeliui lankytøjų bus patrauklus akcentas.

Istorinėje varpinėje turėtų veikti modernus liftas, gabenantis lankytujus į apžvalgos aikštę (tiesa, nesenai buvo pranešama, kad jis sugedo ir yra taisomas). Be abejo, čia galima užkopti ir laiptais, nors tai nėra lengva – apžvalgos aikštę įrengta 45 m aukštyste, be to, anot universiteto atstovų, kylant ar leidžiantis liftu labai gerai atskleidžia didžiausią varpinės interjero vertybę – glazūra. Ji susidarė ant vidinių bokšto sienų per gaisrą, kai nuo didelio karščio lydėsi plytos.

Tiems, kurių netraukia gražus miesto vaizdai, knieti pasiūlyti šiam kontekste išskirtinę pramogą – aplankyt istorinių antenų parką, kuri, minėdamas 85-ąsias radijo programų siuntimo, drauge ir savo veiklos metines, birželio pradžioje prie Vilniaus TV bokšto atidarė Telecentras. (Lietuviškai radijas pirmą kartą prabilo 1926 m. birželio 12 d., o pirmasis radijo siūstuvas

sumontuotas Telecentrui priklaušančiame pastate Kaune, Žaliakalnyje.) Telecentro nueita kelia šiuo metu primena trys naujajame parke pastatytos antenos: radijo programų siuntimo antena „Dožd“, radio-relinio ryšio ruporinė parabolinė antena RPA-2P ir TV programų siuntimo antena „Ladoga“. Artimiausiu metu bus tvarkomi antenų parko takai, o ateityje jame atsiras dar daugiau eksponatų.

„Mūsų įsteigtais parkas pasitaranau telekomunikacijų raida besidominčiam jaunimui ir neabejotinai taps dar vienu traukos objektu taip gausiai Vilniaus TV bokšto lankantiems turistams. Antenos ne tik įdomios technologine prasme, jos iš tiesų įspūdingo dizaino, todėl visiems čia bus malonu pasivaikščioti ir atidžiau jas apžiūrėti“, – sakė Telecentro generalinis direktorius Gediminas Stirbys.

Parke prie Vilniaus TV bokšto stovi ir palydovinio ryšio antena „Nera“, kurią 1991 m. mūsų šalai padovanojo Norvegijos telekomas. Ši antena sovietų agresijos metu buvo naudojama Auksčiausiosios Tarybos rūmuose ryšiu su pasauliu užtikrinti, o šių metų sausį, minint Laisvės gynėjų dienos 20-ąsias metines, pradėta eksponuoti plačiajai visuomenei.

Papildoma atrakcija parko lankytujams galėtų būti didžiausios Vilniuje nelegalios gyvūnelių kapinės, pasislėpusios kažkur miške visai prie pat TV bokšto. Be abejo, apsilankymas ten gali sutrikdyti, tačiau ši šiurpi vieta, be abejo, taip pat priklauso kultūros sričiai.

Gyvūnelių kapinės.

XVI Pažaislio muzikos festivalis

8 d., penktadienį, 19 val. Pažaislio vienuolyno bažnyčioje, 9 d., šeštadienį, 20 val. Birštono Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje – Kalifornijos berniukų choras (vadovas ir dirigentas Kevin Fox)(JAV). Maurice Durufle, Charles Wood, Giovanni Pierluigi da Palestrina, Thomas Tallis, Eric Whitacre, Gregorio Allegri, Sergej Rachmaninov, spiriciueliai. Iėjimas nemokamas.

9 d., šeštadienį, 17 val. Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje – „Vasaras su kontrabosu“. Asta Krikščiūnaitė (sopranas), Donatas Bagurskas (kontrabosas), Audronė Kisieliūtė (fortepijonas). Jules Massenet, Ernest Chausson, Luigi Denza, Michail Glinka, Leonard Bernstein ir kitų kompozitorų duetai. Bilieto kaina – 15 Lt.

10 d., sekmadienį, 18 val. Taurėnų dvare – kamerinis ansamblis „Vilniaus arsenalas“. Laima Šulskutė (fleita), Roldandas Rosomalauskas (altas), Sergejus Okruško (fortepijonas). Solistė Joana Gedmintaitė (sopranas). Johann Sebastian Bach, Zita Bružaitė, Vidmantas Bartulis, Domenico Cimarosa, Wolfgang Amadeus Mozart, Gioachino Rossini. Bilieto kaina – 10 Lt.

Bilietų galima įsigyti Kauno filharmonijos kasoje antraadienais-sekmadieniais 14–18 val. Perkant bilietus į 5 festivalio koncertus, suteikiama 20 proc. nuolaida. Kauno filharmonijos kasoje galima įsigyti dovanų kuponą į Pažaislio muzikos festivalio organizuojamus renginius. Bilietus taip pat platina Tiketa.

IV šiuolaikinio meno festivalis „Kaunas mene: institucijos, menininkai, projektai“

12 d., antradienį, 21.30 val. Daugirdo amfiteatre (T. Daugirdo g. 4) – Afrikos šalių filmų programa: „Izabelė Bisau“ (52 min.), režisierius Sana Nha N’Hada; „José Carlos Schwartz – Žmonių balsas“ (52 min.), režisierius Adulai Jamanca. Filmus pristato Portugalijos ambasada Lietuvoje.

9 d., šeštadienį, Akacijų alėjoje 32A, Kulautuvejoje (Kauno r.) – dainuojamosios poezijos festivalis „Akacijų alėja“

15–17.30 val. Bandymai. Garso repeticija.

18–19 val. „Mažoji akacija“. Ižangos koncertas.

19–23.30 val. „Akacijos ieškojimas“. Didysis koncertas.

23.30–24 val. Linksminkimos! „Užbaigos“ dalis.

9 d., šeštadienį, 10 d., sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų koncertai „Senoji lietuvių muzika“. Kariljonu skambins Giedrius Kuprevičius.

8 d., penktadienį, 18 val. Rysių istorijos muziejuje (Rotušės a. 19) – Klaudijaus Petrusio tapybos parodos atidarymas. Paroda veiks iki rugpjūčio 29 d.

Nuo birželio 15 d. VDU bibliotekoje (K. Donelaičio 52) – veikia paroda „Pasiuokojimas ir drąsa negali būti užmiršti“.

Iki liepos 20 d. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radarstė g. 2, 406 kamb.) veiks pirmoji personalinė Laimos Jonaitytės-Giedraitienės tapybos darbų paroda „Mėlynos lygumos“.

Iki rugpjūčio 1 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ (Verslo lyderių centras (BLC), K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53) – Jovitos Aukštikalnytės ir Agnės Deveikytės-Liškauskienės tapybos paroda, kuria tėsiamas parodų ciklas „Duetai“ ir priplatoma jaunosis kartos atstovų kūryba.

Iki rugpjūčio 21 d. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Keramikos muziejuje (Rotušės a. 15) – VDA Kauno dailės fakulteto Keramikos katedros studentų baigiamųjų darbų paroda.

Iki liepos 31 d. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. Zmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje (V. Putvinskio g. 64) – Vangos Gedmantaitės-Galkuvienės kūrybos paroda.

Iki liepos 31 d. Kauno miesto muziejuje (Valančiaus g. 6) – Osvaldo Jablonskio akvarelės darbų paroda „Čiurlionio takais“, skirta M. K. Čiurlionio 100-osioms mirties metinėms.

Iki rugpjūčio 5 d. J. Gruodžio memorialiniame muziejuje (Salako g. 18) – Fotografuojančių moterų klubo fotografijos paroda „Vasaros gėlių simfonija“, skirta Valstybės dienai paminėti.

Iki rugpjūčio 1 d. Kauno menininkų namų (V. Putvinskio g. 56) Mūzų svetaineje – Lietuvos mokinų dailės olimpiados Kauno miesto turo kūrybinių darbų paroda „M. K. Čiurlionis – nuo tradicijų iki modernizmo“.

Maironio lietuvių literatūros muziejus (Rotušės a. 13, Kaunas) nuo liepos 4 iki rugpjūčio 31 dienos neveiks dėl vykdomyų pastato rekonstrukcijos darbų. Informacija teikiama telefonais: 206 842; 201 284; 200 410; 207 477.

Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos**Valstybės dienai skirtos parodos**

1–28 d. „Aušros“ padalinyje (Aušros g. 37) – dokumentų paroda „Pastogės Lietuva: Pogrindžio, Sajūdžio ir Laisvės kronikos“.

1–29 d. „Girstučio“ padalinyje (Kovo 11-osios g. 22) – spaudinių paroda „Mindaugo Lietuva“.

1–28 d. Palemono padalinyje (Marių g. 14) – spaudinių paroda „Darius ir Girėnas – lakūnai, amžiams tapę Lietuvos patriotizmo simboliais“.

1–28 d. Vaikų literatūros skyriuje (V. Krėvės g. 97) – Kaučiūnų menų darželio „Etiudas“ ugdytinė dailės darbelių paroda „Mano Kaunas“.

1–28 d. „Neries“ padalinyje (Varnių g. 36) – spaudinių paroda „Mano tėviškė – mėlyno Nemuno vingis“.

1–28 d. „Ryto“ padalinyje (Prancūzų g. 49) – spaudinių paroda „Mūsų praeitis ir dabartis“.

1–20 d. Tirkiliškių padalinyje (Tirkiliškių g. 51) – spaudinių paroda vaikams „Pirmasis Lietuvos valdovas“.

4–29 d. Jaunimo, meno ir muzikos skyriuje (Savanorių pr. 377) – spaudinių paroda „Lietuvos valstybės kūrėjų portretai“.

4–28 d. J. Gruodžio padalinyje (Jonavos g. 182) – spaudinių paroda „Visi kartu atiduokime pagarbą Tėvynėi“.

4–28 d. Eigulių padalinyje (Šiaurės pr. 95) – spaudinių paroda „Mindaugas – Lietuvos valstybės pradininkas“.

4–28 d. Panemunės padalinyje (Vaidoto g. 26) – spaudinių paroda „Lietuvos praeities puslapiai“.

4–29 d. Šančių padalinyje (Sandelių g. 7) – Kauno m. Motiejaus Valančiaus pradinės mokyklos mokinų keramikos darbelių paroda „Senovė brangi atminimais“.

4–29 d. Aleksoto padalinyje (Veiverių g. 43) – spaudinių paroda „Tiktais dėl Lietuvos, tiktais dėl Tėvynės“.

4–28 d. „Šaltinio“ padalinyje (Raudondvario pl. 230) – spaudinių paroda „Troškimas turėti stiprią ir saugią valstybę veda karaliaus Mindaugo kelui“.

Kitos parodos

1–29 d. Girstupio padalinyje (Kovo 11-osios g. 22) – spaudinių paroda „Prarasto laiko metastratininkas“ (Prancūzų rasytojo Marselio Prusto 140-osioms gimimo metinėms).

1–29 d. Suaugusiųjų skaitytojų aptarnavimo skyriuje (Laisvės al. 57) – spaudinių paroda „Vizitėlės – pasipriešinimo liudininkės“ (iš D. Akstino ir J. Sajausko rinkinių) ir dokumentinė paroda „Gražinai Didelytei atminti“.

1–29 d. Raudondvario kultūros centre (Instituto g. 1) – fotografijų paroda „Laiko ženkli Kauno istorijoje“ (iš prof. S. Sajausko rinkinių).

1–28 d. Žaliakalnio padalinyje (Savanorių pr. 56) – spaudinių paroda „Žymiausiai Lietuvos architektai“.

1–28 d. Kalnėničių padalinyje (Savanorių pr. 226) – spaudinių paroda „Nobelio premijos laureatui Česlovui Milošui – 100“ ir spaudinių paroda „Einu per virpančią, švelniu šešelių žemę“ (poeto Vytauto Mačernio 90-osioms gimimo metinėms).

1–28 d. Z. Kuzmickio padalinyje (Raseinių g. 26) – spaudinių paroda „Česlovas Milošas – šamtmečio poetas“.

1–29 d. „Vitebsko“ padalinyje (P. Lukšio g. 60) – Vaikų gerovės centro „Pastogė“ auklėtinų piešinių paroda „Susipažinkime su ebru menu“.

1–28 d. Petrašiūnų padalinyje (M. Gimbutienės g. 12A) – spaudinių paroda „Širdies dangus“ (indų rašytojo Rabindranato Tagorės 150-osioms gimimo metinėms) ir spaudinių paroda vaikams „Noriu turėti vaikystę“.

1–28 d. „Saulėtekio“ padalinyje (K. Baršausko g. 92) – spaudinių paroda „Laikas gyventi sveikai“.

1–29 d. Suaugusiųjų skaitytojų aptarnavimo skyriuje (Laisvės al. 57) – spaudinių paroda „Didysis europietis“ (rašytojo Česlovo Milošo 100-osioms gimimo metinėms).

1–28 d. „Skrydžio“ padalinys (Kalnėničių g. 174) – spaudinių paroda „Gera gimtį mažame kraste...“ (rašytojo Česlovo Milošo 100-osioms gimimo metinėms).

1–28 d. „Švyturio“ padalinyje (Pramonės pr. 28) – spaudinių paroda „Tėvai ir vaikai“ (Šeimos tarpusavio santykiai).

1–28 d. Vaikų literatūros skyriuje (V. Krėvės g. 97) – spaudinių paroda vaikams „Šunys ir šuniukai. Katės ir kačiukai“.

1–15 d. Lampėdžių padalinyje (Romuvos g. 48) – spaudinių paroda „Genijus“ – brangiausias širdžiai kūrinys“ (JAV rašytojo Teodoro Dreizerio 140-osioms gimimo metinėms).

In memoriam**ELENA SANTVARIENĖ**

(1916–2011)

Šių metų birželio mėnesį Bostone (JAV), sulaukus 95 metų, mirė Elena Valiukaitė-Santvariene, poetė, dramaturgo, publicisto Stasio Santvaro žmona.

E. Valiukaitė gimė 1916 m. balandžio 21 d. Estijoje, Taline. Lietuvių atgavus neprieklausomybę, Valiukų šeima atvyko į Lietuvą, iškūrė Kaune. Nuo 1928 m. Elena mokėsi „Aušros“ gimnazijoje, kurią baigusi lankė matininkų-sekretorių kursus. Gabi, intensyviaus dvasinio gyvenimo asmenybė priimta dirbtī Eltoje, skyriuje, kuriam vadovavo rašytojas Antanas Vaičiulaitis.

E. Santvariene atsiminimuose tie sudėtingo, turiningo ir įdomaus darbo metai greta A. Vaičiulaičio iškyla kaip šviesiausias, gyvenimiškos patirties ir brandaus individualumo saviugdos laikas.

Eltoje ji susipažino su St. Santvaru. Neatitrūkstancių nuo realybės santuriai individualistei, žmogaus tikrumą nuo pat paglystės vertinancių merginai St. Santvaras tapo bendrų siekių, idealų patikėti, sutuoktiniu, Vydiuno žodžiais tarant – klausiančia siela. Šitas dviejų žmonių artumas, išbandytas Antrojo pasaulinio karo žiaurumo, traukimosi su ketverių mėnesių sūneliu Algimantu (Agu) ant rankų per mirties ir negailestinguo siaubiamą Europą nežinomybėn, palikus tėvynę, artimiausius, tik dar labiau stiprėjo, tapo svarbiausia atrama emigracijoje. 1949 m. išvykė į JAV, Santvarai stengesi iškurti Bostone. St. Santvaras émési bet kokių darbų – nuo indų plovėjo universiteto valgykloje iki sandėlininko vaistinėje.

Ugtelėjus sūneliui E. Santvariene gavo darbo solidžios draudimo agentūros skyriuje. Kasdienybė tapo pakeliaama, ypač po to, kai dvi rašytojų – A. Gustaičio ir St. Santvaro – šeimos išsimokėtinai kulkų namą pietiniame Bostono pakraštyje, prigludusime prie Atlanto rytinio kranto.

Kadienybės rūpesciai, skaudžios sūnaus ir vyro mirtys neprislėgė, nenublikino gilaus tėvynės ilgesio ir vilties sugrižti, kaip prisatardavo E. Santvariene, į Namus. Deja, šie lūkesčiai neišspildė.

Santvarų namai (Bostono Trečiojoje gatvėje, 862) visados buvo ryškūs kūrybinių užmojų, ambicijų, atidžių vertinimų, pokalbių apie Lietuvos likimą centrą. Cia telkėsi visi mūsų egzodo didieji, čia buvo įgyvendinami reikalingi darbai (pvz., rengama Lietuvos enciklopedija). Čia vyravo toji budėjimo lietuvių dvasia, kuri padėjo padovanoti Lietuvai labai daug. Kartu budėjo ir E. Santvariene – gebėjimu vienyti visus, apgaubti jautrius artumus, nuosirdum, palepinti dosnius vaišingu, būti išmintinga intelektualų pokalbių dalyve.

Likusi viena, E. Santvariene išsaugojo savo Namų svetingumą viensius, kurie užsukdavo iš įvairių kraštų. Svečiai iš Lietuvos jai visados būdavo broliai ir seserys. Rūpinimasis vyro kūrybos likimu tėvynėje jai tapo svarbiu įsipareigojimu, per kurį priartėdavo likiminiai mūsų kultūros reiškiniai, visi aukštieji tautos siekiai. Jos jautrus, kartais įsakmus skatinimas nepasilikti gyvenimo pavirišiuje, nenugrizmsti materialumo vienvaldytėje kreipė daugelį E. Santvariene pažinojusių prie tikslų ir darbų.

Ramybė Tau, kilnus Žmogau, ir šviesus mūsų atminimas telydi Tave.

Liepos 11 d. nuo 11 val. iki 12 val. – atsisveikinimas su E. Santvariene Mykolo Arkangelo bažnyčioje (sobore), **12 val.** – aukojamos šv. Mišios, **13 val.** – laidotuvės Petrasiūnų kapinėse.

*Artimieji***Nemunas** ISSN 0134-3149</

Kauno karuselė

Maironio lietuvių literatūros muziejuje birželio 28 d. atšventė savo **ikiūrimo 75-metį**. Kaip ir žadėjo – be pompastikos, bet spalvingai. Svečiams neprailgo kelios viešnagės valandos. Po parodos „Muziejaus istorijos fragmentai“ atidarymo direktořė Aldona Ruseckaitė paruošė staigmeną: visus pakvietė į trečiąjį rūmų aukštą – mansardą, kurią svajojo įreng-

ti dar pats Maironis. Muziejininkai pildė Poeto svajonę. Jubiliejaus sveciai buvo pirmieji lankytojai, galėjė pamatyti būsimas muziejaus erdves.

Spalvingiausia šventės dalis vyko sode. Palepino puikus vakaras, čirškaujantys paukščiai, išgąsdinti po Maironio ažuolais vykstančios „Viešos (ne)mokslinės konferencijos“, kurioje svarstyti literatūros egzistencijos klausimai, įsiplėskė karštos diskusijos, kryžiauosis nuomonų špa-

Lietuvos Respublikos Seimo ntarimu, ateinančių **2012-ieji – muziejų ir Maironio metai**. Maironiui susakės 150 metų, taip pat minėsime poeto mirties 80-metį.

Renginių, skirtų jubiliejui, pradžia – iškilmingos pamaldos katedroje birželio 28 d., nes Maironis pagėdavo, kad jo mirties dieną būtų aukojuamos šv. Mišios. Paskui Maironio lietuvių literatūros muziejuje vyks iškilmingas minėjimas, literatūros ir muzikos valanda.

Sigitas Šliažas informavo, kad aktorius Vytautas Rumšas vyresnysis pastatys spektaklį pagal Maironio kūrinius „Kęstučio mirtis“, „Vytautas pas kryžiuocius“ ir „Vytautas karalius“. Šis spektaklis bus rodomas Pažaislio muzikos festivalyje.

Kunigų seminarija pažadėjo parangi pranešimą apie Maironio, pavyzdingo kunigo, veiklą. Turizmo centras organizuos ekskursiją pėstiesiems „Maironio pėdsakai Kaune“.

Spalio mėnesį muziejuje vyks tra-

dicinis jaunuų skaitovų konkursas, kuriame mokiniai skaitys vieną Maironio eileraštį ir vieną – kito poeto. Gegužės pabaigoje Poezijos pavasario metu bus įteikta Maironio literatūros premija. Maironio gimnazija balandį surengs mokinį tiriamųjų darbų konferenciją „Maironis Kauñe“, o spalį – tradicinių visos Lietuvos maironičių sambūrį Kaune.

Baigiamajį Maironio jubiliejaus minėjimą siūloma rengti ir Vilniuje.

Lapkričio pradžioje Kaune, Muzikiniame teatre, vyks baigiamasis jubiliejaus minėjimas. Tapatio jo globėja bus kviečiama Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Baigiamasis renginys numatytas labai solidus. Dalyvaujančių atlikėjų, skambės Maironio kūriniai, dainuoti Kauno valstybinis choras, kuris jau dabar turi programą, skirtą Maironiui ir kompozitoriu Juozui Naujaliui. Šiuos du menininkus siejo artima kūrybinė draugystė.

Prieš Valstybės dieną Kauno įgulos karininkų ramovėje buvo pristatyta knyga „Tūkstantmečio žiedas. Vilties ir meilės laiškai Lietuvių“. Šis unikalas leidinys pradėtas ruoštis 2009 m., kai Lietuva šventė savo var-

do tūkstantmetį. VšĮ sveikatos centras „Amžinoji sandora“ ir aktyvioji gydytoja Aurelijai Davidavičienė paskelbė akciją – rašyti laiškus, eiles, siušti piešinius su palinkėjimais Lietuvai. Laiškai išaugo į didelę 365 puslapiai knygą. Per sutiktuvės kalbėjusi A. Davidavičienė prisipažino, jog siekė nuteikti ką nors įsimintino, laikydama sau pavyzdžiu gydytojus Joną Basanavičių, Vincą Kudirką. Kol kas knygos išleista tik 10 egzempliorių, bet šis leidinys ir yra ypatingas tuo, kad tarsi pavasarį išsiliejusi upė neturi krantų. Dar vis kas nors parašo, atsiuntė knutuotą ar piešinį. Leidinys sulaukė daugiau nei tūkstančio autorių, kurie rašė, piešė, kūrė laiškus ir simbolius. Jį galima užsiprenumeruoti.

Knygos sutiktuvės buvo iškilmingos, dalyvavo trys Seimo narės – Vincentė Vaidevutė Margėvičienė, Auksutė Skokauskienė ir Dalia Teišerytė, kuri vedė renginį. Eiles skaitė aktorė Regina Varnaitė, kalbėjo kun. Artūras Kazlauskas, buvo ir daugiau sveikintojų. Kauno mero padėkos raštais labiausiai šiai akcijai nusipelniusios apdovanoto Tarybos narė Jūratė Norvaišienė, dainavo Kauno baritonų trio. Skambėjo gausūs, džiugūs aplodismentai.

„Nemuno“ informacija
Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotraukos

Savaitgalis prie televizoriaus

Kiek kainuoja „geriausi merginų draugai“?

Gediminas JANKAUSKAS

Jau susiklostė gera tradicija saaitgalio filmų apžvalgą pradėti nuo gruzinų kino. Ši penktadienį žiūrėsime režisieriaus Eldaro Šengelės komišką dramą „Žydrėji kalnai, arba neįtikėtina istorija“ (19.05 val., LTV2). Soso parašė apsakymą „Žydrėji kalnai“ ir nuneše rankraščius į leidyklą. Praėjo rudo, žiema, pavasaris – niekas apsakymo neperskaite. Negana to, visi jo egzemplioriai dingo be pėdsakų. Ir nenuostabu, nes čia niekas nedirba savo darbo. Vienintelis rankraščius skaitantis žmogus – dažytojas. Ši satyra sudėliota iš pasikartojančių tragikomiškų situacijų. I jas pakliuves naivus herojus taip pažiusta pasauly, o žiūrovai – beviltiskai yračią sovietų sistemą.

Melodrama „Bostoniečiai“ (šeštadienis, 22.45 val., LTV) galbūt laikoma prieš savaitę matytų „Europiečių“ tėsiniu. Režisieriaus Jameso Ivory filme, sukurtame pagal Henry Jameso romaną, veiksmas rytuliojasi XIX a. Bostone. Jaunos gražuolės Verinos Tarant atvykimą į JAV kultūrine sostine vadinamą Bostoną sukelė nepaprastas XIX amžiui meilės aistros. Turtinga ir pasipūtusi feministė Oliv Čansler nu-

tarė paimti merginą savo globon. O Oliv pusbrolis, jaunas teisininkas Bazilas Rensomas, svajoja užkarauti nuostabiosios Verinos širdį ir ranką. Prasideda tikras karas dėl merginos. Tačiau Verina nesirengia paklūsti svetimai valiai ir pati pasirenka savo likimą...

Amerikiečių komedija „Daug vargo dėl mokslo“ (šeštadienis, 23.30 val., TV3) Jungtinėse Valstijose geranoriškai buvo sutikta netik dėl populieraus žanro ir įdomaus siuzeto, bet ir dėl to, kad filmą sukūrė garsaus režisieriaus Lawrence'o Kasdano sūnus Jake'as, o pagrindinių vaidmenų atliko Tomo Hankso sūnus Colinas. Jis vaidina paaugli Šoną Bramderį, kuris svajoja kuo greičiau ištrūkti iš gimtųjų namų nedideliame miestelyje ir tapti rasytoju. Vaikinas mano, kad pasiekti tikslą padėtų studijos presižiniame Stenfordo universitete, kuriamo deštojo dievinamas autořius. Šonas bando čia ištoti, bet sukeitus dokumentus jo vietoje atsidiuria dvejetukininkas.

Sekmadienio rytą prie TV ekrano kveičiame romantiškas sielas ir gražių pasakų mėgėjus. „Edvardas Žirkliarankis“ (12.10 val. TV3) – tai graži ir graudi pasakėlė apie sentimentalų vaikiną, savo kūrėjo ap-

dovanotą žirklémis vietoje pirštų. Pradžioje Edvardo Žirkliarankio (jį vaidina Johnny Deppas) išvaižda šokiruoja aplinkinius, tačiau greitai jo kitomiškumas tampa akivaizdžiu privalus. Pavyzdžiu, dirbant gėlių sode arba kirpykloje.

Jau puse šimtmečio klausyda miesi Marilyn Monroe atliekamos dainos „Deimantai yra geriausi merginos draugai“, kuri nuskambėjo filme „Džentelmenams patinka blondinės“, žmonės rimtai nesusimąsto, kokiais gi kelias stulbinantys brangakmeniai pasiekia savo šeimininkes. Režisierius Edvardo Zwicko filmas „Kruvinas deimantas“ (sekmadienis, 21.00 val., LNK) parodo tik vieną gausiai krauju aplaistytų deimantų kontrabandos istoriją. Veiksmas vyksta 1991 m., pilietinio karo Siera Leonėje laiku. Į žiaurių karinių konfliktų epicentrum patenka jaunas kontrabandininkas Denis Arceris (aktorius Leonardo DiCaprio) ir Zimbabvės žvejys Solomonas Vendis (aktorius Djimonas Hounsou), kurių likimai glaudžiai susispina reto deimanto medžioklėje. Šis ypatingų galių turintis akmuo gali akimirksniu pakiesti gyvenimą. Žinoma, jeigu parvyks iš tikro pragaro išnešti sveiką kailį...

Sekmadienio rubrikoje „Elito kinas“ matysime dar vieną britų režisieriaus J. Ivory romantinę drāmą „Morisas“ (23.00 val., LTV). Ši kartą tai ne mažiau už H. Jamesą režisieriaus mėgstamo režytojo E. M. Forsterio romano ekranizacija. Joje atgyja 1910 m. rafinuotos britų vi suomenės aplinka. Jauni Kembrižo studentai Klaivas Darhemas ir Moris Halas, kuriuos sieja aistra klasikinei poezijai, išsimyli vienas kita. Vėliau, paklusdamas to laiko tradicijoms, Klaivas veda. O Moris senčia, bando gydytis ir galiausiai atranda sau svarbius gyvenimo dalykus.

Rasytojo E. M. Forsterio asmeniniais išgyvenimais paremtas romanas išspausdintas tik praėjus 56 metams po jo parašymo. Aktorių Jamesas Wilby ir Hughas Granatas apdovanoti tarptautinio Venecijos kino festivalio prizu už geriausią vaidmenį, o režisierius J. Ivory pelnė „Sidabrinį liūtą“.

Alfredo Hitchcocko klasikinio filmo perdirbinyje „Tobula žmogžudystė“ (sekmadienis, 23.55 val., LNK) klestinti Niujorko verslininkę Stiveną Teilorą (aktorius Michaelas Douglas) vienu metu klastinėti užklumpa visos įmanomos bėdos. Pašlijusios profesinės proble-

mos pastūmėja jį bankroto link, bet ir asmeniniame gyvenime reikalai ne ką geresni. Kaip tik dabar Teiloras pradeda įtarti, kad jo gražuolė žmona Emilė (aktorė Gwyneth Paltrow), amžinai buvusi vyro šešėlyje, yra jam neištikima su dailininku Deividu Šo (aktorius Viggo Mortensenas). Pasidomėjės konkurento biografija, Stivenas sužino, kad Deividas visai ne dailininkas, o aferistas, ne kartą sėdėjęs kalėjime. Matyt, nusprendęs, jog geriausia gynyba yra puolimas, Stivenas suranda Deividą ir pasiūlo jam... nužudyti Emilę. O šio ilgai įkalbinėti nereikia. Bet tai tik prologas. Atskleisti tolimesnes siužeto peripeitijas būtų tikras nusikalimas.

Vasarą į TV ekranus dažnai sugrižta viso pasaulio žiūrovų mėgstamas herojus, kuris visada prisistato šiaisiai žodžiai: „Mano vardas Bondas. Džeimsas Bondas.“ Filme „Leidimas žudyt“ (sekmadienis, 0.45 val., TV3) Džeimsas Bondas vyksta į Floridą. Jis griebiasi asmeninio kersto ir siekiama nubausti Kolumbijos narkomafijos narius, kurie nužudė jo draugo Felikso žmoną, o jį pati sušerė rykliai. Dėl šio kilnus kersto agentas 007 net priverstas nusižengti tarnybinėms instrukcijoms ir tiesioginių vadų įsakymui. Timothy Daltonas antrą kartą suvaidino Bondą, bet daugiau aktoriui pažaisti šio žaidimo kažkokėlį neleido – jį pakeitė Pierce'us Brosnanu.